

אונקלוס

בראשית כח ויצא שמו

תָּהָרָן: יֵא וְעָרַע בְּאַתְרָא וּבְתַּמָּן אַרְי עַל שְׁמֵשָׁא וְנָסִיב מֵאַבְנֵי אַתְרָא וְשׂוֹי אַפְרוּחֵי וְשָׂכִיב

רש"י

לקט בהיר

(יא) ויפגע במקום. לא הזכיר הכתוב באיזה מקום, אלא במקום הזכר במקום אחר, הוא הר המוריה, שנאמר בו (כ"ד) וירא את המקום מרחוק: ויפגע. כמו (יחזקאל ט"ז) ופגע ביריחו, (שם י"ט י"א) ופגע בדבשת, ורבותיו (ב"ר - ברכות כ"ו) פירשו* לשון חפלה, כמו (ירמ' ז' ט"ו) ואל תפגע בי, ולמדנו שתקן חפלת ערבית, ושנה הכתוב ולא כתב ויתפלל, ללמדך שקפלה"י לו הארץ, כמו שמפורש בפרק גיד הנשה (י"א): כי בא השמש. היה לו לכתוב ויצא השמש וילן שס"י, כי בא השמש משמע ששקעה לו*

שינוי נוסחאות פירשונות עליו.

הלך, אלא הענין הוא כן, שהגם שלא הגיע לעת עמה לעיר חזן אעפ"כ יוכל ליאמר עליו שהלך לחזן, כי אם יאמר ויצא חרנה אז אין לוח מפירושו שכבר הוא שם, אבל אם עזב את באר שבע על מנת להגיע לחזן אע"פ שזדעמנו לעמוד ולהתעכב באמצע הדרך אפילו חדשים אין לומר שהלך ללוח אלא יאמר עליו שהלך לחזן, וזה פשוט, לכן למעלה כשאמר הכתוב וילך פדנה ארס לא פירש רש"י כלום שאם יטעה אדם לומר שכבר הגיע לשם מה צדק הלא חזינת וילך סובל גם זאת שכבר הגיע שם, אבל כאן אם יטעה יקשה לו מה זה ויפגע במקום ומכאן זה יטעה גם כן לפרש ויפגע וכבר פגע, וכן כמה טעמים, לזה הוצרך לפרשו (ג"א): י פ"ו דבר

ידוע הוא שאומיות כ' ל' ב' צראש המינה כשהם נקודים בפת"ח או קמ"ץ הוא כמו ה"א הידועה, במקום כמו בַּמְקוֹם, ופירושו במקום המדובר, וכאן אין המדובר בענין זה של יעקב בשום מקום, וזה כוונת רש"י ז"ל באומרו לא הזכיר הכתוב באיזה מקום, ואין לומר שכונת הכתוב על אחד מהמקומות המוזכרים בתורה כגון חזרון או גרר או שכם, שאין הכתוב בא לסתום, לזה הצרכה לומר שזה הוא המקום הזכר במקום אחר על שם קדושתו והשראת השכינה בו, כמו שראינו מהמעשה שאירע שם שהמקום אדמת קודש הוא, ואין זה כי אם אותו המקום אשר אצרהס ראה שם ענן קשור המכוון כנגד בית המקדש של מעלה (ג"א): יא סתם לשון פגיעה נאמרה על ב' שהולכים זה כנגד זה ופוגעים יחד, וזה לא שייך על מקום שעומד ואינו הולך, לזה הביא ראיות שאין זה כלל גדול, כי מצינו פגיעה בעיר יריחו ודבשת, וזה פשוט, ואין המקרא יולא מידי פשוט, אבל עדיין יקשה למה ישנה הכתוב ולא אמר לשון הרגיל ויצא למקום וילן, ודאי שכוונתו גם אל הדרוש, שהוא לשון חפלה, ומה צורך להשמיענו שיעאע"ה התפלל, ודאי שידענו שהתפלל, אלא למדנו שתקן חפלה השלישית חפלת ערבית, ועדיין לא ניחא לרבינו, שא"כ יאמר ויתפלל וממילא יצא לנו שפגע במקום והיה שם, אלא ללמדך שפגע ממש, יעקב הלך והמקום הלך לקראתו, ואין לומר שרק לזה בא להודיע קפלה הארץ ולא לחפלה, שא"כ יאמר הכתוב לשון מיוחד לפגיעה והיא הפגישה ויפגוש במקום, ומדאמר לשון שכוון לשניהם ש"מ על שניהם נחזון (רא"ם), או היל"ל ויפגע בו המקום שהרי הוא לא הלך אלא המקום הלך ופגע בו, אלא ודאי לרמוז שיעקב פגע פי' התפלל (ג"א): יב לשון לא מקפוז את ידך נתקצרה ונתקמנה לו (רש"י): יג שזה יושר סיפור המעשה, אבל באשר הוא שם אינו סיפור אלא נתינת טעם, ומה

אור החיים

כי ראה עלמו בצער והוצרך לחפלה: שם העיר הרי כי עיר היחה וילן שם בעיר ההיא. יא. ויפגע במקום. פשטו של מקרא"י שפגע ואומרו כי בא השמש"י לומר שזולת זה היה הולך במקום אחד של ישוב. וכמו שתמנח שגמר אומר הכתוב לבסוף דכתיב (י"ט) ואולם לח (ב"ר ס"ח) פירושו במקום הידוע הר המוריה

אור בהיר

שלא הלך חרוננו של עשו. (ד) הלא כל אחר ואחר המקום מקרי, ואם פגיעת הר המורי" הוא פשוט, היה לו לומר ויפגע בהר המוריה. (ה) ק"ל קושיא רש"י ז"ל, שיושר סיפור המעשה הוא לומר ויצא השמש וילן שם. (ו) ולא היה מתעכב מחמת עיפות וכדומה, אלא משום סכנת לילה.

ויפגע במקום - מאלה גבולות חזן כגוף השכנה

וַיֵּשֶׁב מְרֵאשֵׁתָיו וַיֵּשְׁבֵב בְּמִקְוֹם הַהוּא יב וַיַּחְלֵם וַהֲנִה סֶלֶם מִצֵּב אַרְצָה

בְּאַתְרָא הַהוּא: יב וַיַּחְלֵם וַהֲנִה סֶלֶם מִצֵּב אַרְצָה וַיֵּשְׁבֵב בְּמִקְוֹם הַהוּא

רש"י

לקט בהיר

חמכ פתאום שלא בעונתה, כדי שילין שם (צ"ר - סוכי
צ"ה): וישם מראשותיו. עשאן כמין מרזב"י סביב
לראשו, שירא מפני חיות רעות (צ"ח), התחילו
מריבות זו עם * זו זלח חומרת עלי יניח לדיק את
ראשו חלח חומרת עלי יניח מיד עשאן הקצ"ה אבן
אחתי"י, וזכו שנאמר (פסוק י"ח) ויקח את האבן אשר
שם מראשותיו (תנ"י - חולין צ"ה): וישבב במקום
ההוא. לשון מיעוט"י, בלוחו מקום שכב אבל י"ד
שנים * ששמש צבית עבר לה שכב בלילה (צ"ח), שהיה
שינוי נוסחאות * את זו. כל י"ד שנה ששמש את עבר.

לורך בנתינת טעם, ומי לא ידע שבצביל ציאת השמש לך,
אלא ודאי שבלא נתינת טעם יש קושיא למה וילן שם הלא
עוד היום גדול ויכול לילך לדרכו, כי נח השמש עמה קודם
זמנו (רא"ם): (יד) פי' מרזב צינור שהוא עגול סביב ויש
לו ד' רוחות, והוא לכל הפחות ד' אבנים אחת על הארץ
תחת ראשו ושני אבנים משני צדדין ואחת למעלה מראשו
(מהרש"א), וההכרח לזה שאמר הכתוב ויקח מאבני
ופירש"י משמע טובא, ולמה לו אבנים הרבה, הלא תחת
ראשו אי אפשר אלא אבן אחת, אלא ודאי שהיה סביב לראשו
שאל יבא חיה רעה אל גופו יקוץ משנתו ויעמוד כנגדו
משא"כ כשיחקרב לראשו (יפ"ח): (טו) ז"ל הגמרא כתיב ויקח מאבני המקום וכתיב ויקח את האבן אשר יחזק ממלמד וכו'
עלי ינוח וכו' וכולן נבלעו באחד (נעשו אבן אחת, - רש"י) עכ"ל, ופירושו מאבני המקום משמע כמה אבנים שאל"כ הול"ל
ויקח אבן וישם, ויקח את האבן משמע אבן אחת, בשלמא אם יאמר הכתוב ויקח את האבן אשר שם תחת ראשו היה פירושו
ששם מראשותיו הרבה אבנים אבל לא לקח למצבה אלא אותה שחתת ראשו, אבל מדאמר אשר שם מראשותיו הרי אמר
בפירוש שאותה אבן אחת אשר שם סביב לראשו עשה מצבה שהם היו אבנים הרבה ועמה היא אבן אחת, ומסתברא שכולן
נבלעו באותה אבן שהיתה תחת ראשו, שהרי ידוע הוא שכל ברואי מעלה ומטה משתוקקין ונכספים לשמש ולעשות נחת רוח
ללדיק (לבוש): (טז) כי פשיטא שבמקום שהיה שם שכב, ומסתברא שכל למעט מקום אחד האחרון הסמוך שהיה קודם

עד צית שמאי הן
סקקין ונחתיין בו
דיין מעמד עליו
אקחה דאברהם
עוסק בתורה: (יג)
ואח"כ יורדי"י,
חולכה לארץ, ועלו
ללוותו (צ"ח): (יג)
יצחק, אע"פ ש
שמו על הדיקים
שנאמר (איוב ט"ו ט)
שמו על יצחק, לו
שמחמת איו שליחו
עו

ודמיונות"י אלא
יאיר, ואין זה ד
ואינו מחליט צרי
שדקדק לומר בכ
והנה, גבי ראוי
ראית המלאכים
שכינה אמר והגו
יג. והנה ה'
דקן
הם מרכבה לש
יאמר בדיוק נלז
הוא

אור החיים

עוד ירמוז בלומרו וישבב במקום"י על דרך חומרים
ז"ל (חולין צ"ה): שקפל הארץ תחתיו, לזה אמר
וישבב במקום ההוא פי' כולו שכב צרי"י כחומר
(י"ג) אשר אחת שוכב עליה:
יב. ויחלום והנה וגו'. עעס חומר והנה.
להיות שאין החלוסי"י מוחלט
בצחינת הלדק כי חלומות שוא הם, גם שעל כל
פנים יהיה צהם תבן כי הם במראה השעמוסי"י,
לזה אמר והנה פי' כי הדברים בלא שעמוס

דכתיב (לעיל כ"ג ד') וירא את המקום וגו', וזה
דרך דרש בנקודת הה"א), ודבריהם ז"ל ככתובים
וכמסורים אללינו, ואין סתירה לדברינו וכמו שפי'
רש"י שנעקר בר המוריה וצא לשם"י, כי הוא זה
מקום המקודש:
וישבב במקום ההוא"י הודיע זה לומר ויחלום
וגו"י, ואמר במקום ההוא"י, כי לא
השכיבה היא דבר הסובב לחלום אלא ללד המקום
ההוא כי היה מקום מקודש כמו שאמר לבסוף.

אור בהיר

(ז) לאו דוקא ה"א, אלא ר"ל פת"ח תחת הני"ת, ונעבור שבדברי חז"ל מוזכר ה"א הידוע, אמר בלשון זה, וכן דרכו של המתרגם
ו"ל, (ח) ושניהם אחת שהיה לזו וגם הר המורי"י היה שם. (ט) פי' מה יצא לנו אם שכב אם לאו. (י) פי' בשלמא כשאלם
בנימו ורצה לספר חלומותיו, אין צריך לומר וישבב, כמו בפרעה וביוסף וכו', אבל כשסיפר שהיה הולך בדרך ורצה לומר ויחלום צריך
להקדים וישבב, ומה שאמר וילן שם, אין פירושו שכב, אלא שנחמכב שם כל הלילה. (יא) פשיטא שבמקום שהיה שם שכב, ודברי
חז"ל שהציא רש"י הוא דרך דרש. (יב) ולא אמר וישבב שם. (יג) כלומר, בכל המקום היה שוכב. (יד) פי' קתם חלומות
אחרים. (טו) בלבוש.

טז) ופי' "והנה"
שמפרש ה' נכב עלי
וראשון עיקר.
מ"י) או אפשר ע"י
פי' גם בגופו של י

אלהים וזה שער השמים: יי וישבם
 יעקב בבקר ויקח את האבן אשר
 שם מראשתיו וישם אתה מצבה
 ויצק שמן על ראשה: יט ויקרא את
 שם המקום ההוא בית אל ואולם לון
 שם העיר לראשנה: כ וידר יעקב נדר

דין אתר הדין אלתינ אתר
 דרעוא בה מן קדם יי ודין תרע
 קבל שמיא: יח ואקדים יעקב
 בצפרא ונסיב ית אבנא די שוי
 אפרוהי ושוי יתה קמא ואריק
 משחא על רישה: יט וקרא ית
 שמה דאתרא ההוא בית אל
 וברם לון שמה דקרתא
 בקרמיחא: כ וקיים יעקב קים

לקט בהיר

רש"י

(רא"ם): לא פי' חיצת נורא אינו שם דבר אלא שם
 מואר כמו המדבר הגדול והנורא שמתאר את המדבר בני
 מוארים, ועל זה מתרגמין רבא וקסילא באל"ף לבסוף,
 משא"כ חיצת מורא צמ"ס הוא שם דבר שפירושו פחד
 ומורא, ועל זה מתרגמין דחילו, כמו חכמה שהוא שם דבר
 ותרגומו סוכלתו או בגד תרגומו כסו, ולפי"ז אין האונקלוס
 מפרש את החיצה וכדרכו בקודש במקומות רבים שמפרש
 הענין לא החיצה, והענין כאן שמשונה נורא זה משאר נורא
 שבמקרא, כי שאר נורא הוא הפחד מחמת עזמו כגון נורא
 אלקים ממקדשן שאלקים מזד עזמו נורא הוא, או המדבר
 הגדול והנורא שהמדבר מזד עזמו מזד גדולתו ושמומות
 נורא הוא, אבל כאן אין הפחד מחמת המקום עזמו אלא
 מזד שיש בו השראת שכינתו יצו, וכאילו אמר מה מורא יש
 במקום הזה (רא"ם), וראיתי נוסח מה דחילו דאתרא דקין, וזה
 מחאים למה שאמרנו (סה"ד): לב) פי' כל הענין הוא משל
 להסביר לאדם כמו שיכול להשיג, אבל אין כאן שום שער או
 חלון ופתח, וכמו שאמר דוד וצוקע חלוני רקיע, וכן מה
 שאמר רש"י לעלות תפלתם פירושו שכן נתקבל תפלתם
 ליושב בשמים צ"ה, אבל אין כאן שום עליה, זהו פשוטו, אבל
 דוחק הוא שא"כ די לומר פעם א' חיצת, וזה כי אם בית
 אלקים, ושער השמים, לזה הביא המדרש, ולפי המדרש יש
 ממש שער (רוחני) שבו נכנסים לביה"מ העליון, וחיצת זה

לא זה הוא הסמוך לעי, אלא לירושלים, ועל שם
 שהיחב עיר האלפים קראה בית אל, והוא הר
 המוריה, שהתפלל בו הצרחה, והוא השדה שהתפלל
 בו יצחק, וכן אמרו בצוטה* לכו ונעלה וגוי, לא
 כהצרחה שקראו הר ולא כולחק שקראו שדה אלא
 כיעקב שקראו בית אל: מה גורא. תרגום מה
 דחילו אתרא* הדין, דחילו שם דבר הוא"י, כמו
 (אונק' דברים ל"ב כ"ח) סוכלתו, וכסו למלצם (אונק' פסוק
 כ): וזה שער השמים. מקום תפלתם לעלות
 תפלתם* השמימה, ומדרשו (בר"ר - מילתא פ"ג י"ח)
 שצית המקדש של מעלה מכון כנגד בית המקדש של
 שויו נוסחאות * בפסחים - וכן בגמ' - וכן שנינו. * דאתרא. * תפלות.

אור החיים

הזה, ונתן טעם בצומרו אין זה כי אם בית אלהים,
 דקדק לומר שם אלהים כי הוא מקור המורא
 דכתיב (קהלת ג') והאלהים עשה שיראו וגוי, ודבר
 ידוע כי שם אלהים יפחד לבצ אנוש, ואומרו זה
 שער וגוי"י פי' מקום המכוון כנגדו למעלה הוא
 שער השמים, ולזה אמר פעם צ' וזה"ל. עוד נחכוין
 לתת טעם למעלת המקום שנשחנה למעלה אין זה

כי אם בית אלהים אשר קדמה אליו הידיעה כי
 צחר לו יה בית לשכון שמו ואמר כי הוא זה
 המקום, והוכיח עו"ם כי הוא זה בית הצחירה
 כאומרו זה שער השמים כי ראה שהיו מלאכים
 עולים ויורדים וקדמה הידיעה אללו כי המקום
 המקודש הוא מכון כנגד שער השמים:
ב. וידר יעקב וגוי' לאמר"י פי' שהוליא הכדר
 אור בהיר

לח) בית אלקים ושער השמים היינו רק, ולמה כפל. (בול) ולא אמר בית אלקים ושער השמים, שמראה באלצע למעלה. (מ)
 מלבד הוכחת היראה. (מא) חיצת לאמר ק"ל. ותרן שמאחר שלא היה שם אדם עמו יסלק אדעתן שחשב בלבו כן, על כן אמר שלא

דמימר אם
 בסעדי וימרי
 די אנא אזל
 (נ"י ק"ח) ק"מ
 כא ואחוב בשג

מעה: (כ) אם
 כבעכות הללו
 שאמר לי והנה
 ושמתוך בכל
 לאכול. כמו ש
 הוא (קרוי) נעו
 לדיק נעזב חרז
 שאמר לי והשו
 שלום* מן החטו
 שויו נוסחאות * שלם.
 אלא דוקא אחר כ
 וכ"ש שיש בכללו כ
 להוליא חיצת בשלו
 מן החטא, אבל יש
 לדקדק מה זה שה
 בין מילה"ר, עוד
 באמת לא קשה מי

בשפתיו כ
אם יחיה וגוי.
 ז"ל (צ"ק)
 אם כופר, אם
 ספק אלא ודאי
 כאשר יחיה זה
 תסכים מדת ה'
 אלהים כי לא ד'
 וכהה כי לצב וג'
 מדת הרחמים
 בדבר לזה

כן הוא, או אפשר ש
 א"ל

לֵאמֹר אִם־יְהִי־לִּיה אֱלֹהִים עִמָּדִי וְשָׁמְרָנִי
 בְּדַרְכֵי תְהִי אֲשֶׁר אֲנֹכִי הוֹלֵךְ וְנָתַתְנִי לִי
 לֶחֶם לֵאכֹל וּבִגְד לְלַבֵּשׁ: כֹּה וְשִׁבְתִּי
 בְּשָׁלוֹם אֶל־בֵּית אָבִי וְהָיָה יְהוָה לִי

קְמִימָר אִם יְהֵא מִימָרָא דִּי
 בְּסַעְדִי וְיִטְרִינִי בְּאַרְחָא הַדְרִין
 דִּי אָנָּא אֲזֵל וְיִתֵּן לִי לְחֵמָא
 (ג"י קחם) קְמִיבֵר וּבְסוּ קְמִבְּשׁ:
 כֹּה וְאַתּוּב בְּשָׁלָם קְבִית אָבָא וְיְהֵא

לקט בחיר

רש"י

הראשון מראה באצבע למטה על הארץ והשני מראה למעלה על השמים (רא"ם): (ג) לא יחא ליה לרש"י בלשון הכתוב והוסיף. אם ישמור לי הצטוות, שכלא זה מה זה "אם" לשון ספק הלא הצטיה לו הקב"ה שיהיה עמו, אלא ודאי הספק הוא אם יקויים ההצטחה שלא יתמעטו הזכות ויגרום המעט ויקטרג מדת הדין ויצטל ההצטחה, ומדהא פירושו אם יקויים ההצטחה כמו כן כל המנאים שהתנה פירושם על זה האופן, לכן הטריח בכל פרט למנוא ההצטחה (רא"ם), יש עוד הכרח לזה, שהרי ראינו שעזב בית אביו בצמנת נפשות והלך לדרכ לא נודע לו ולא התנה ולא נדר

מטה: (כ) אם יהיה אלהים עמדי. אם ישמור לי הצטחות הללית שהצטחתי להיות עמדי (ב"ה), כמו שאמר לי והנה אנכי עמך: ושמרני. כמו שאמר לי ושמרתוך בכל אשר תלך (ב"ה): ונתן לי לחם לאכול. כמו שאמר לי כי לא אעזבך, והמבקש לחם הוא (קריו) נעזבלי, שנאמר (תה"ל כ"ה) ולא ראיתי לדיק נעזב וזרעו מבקש לחם: (כח) ושבתי. כמו שאמר לי והשיבותיך אל האדמה (ב"ה): בשלום.

שלום* מן החטאית, שלא אלמד מדרכי לבן: והיה ה' שנינו נוסחאות * שלם.

אלא דוקא אחר מראה ההצטחה, הרי שלא הרהיב נפשו עו להתנות אלא דוקא דברים שהצטחה בהם (בא"י): (לד) וכ"ש שיש בכלל נגד לנפשו, שהנגד קודם למוצאות והעומד ערום גריעי עפי וזודאי שנקרא נעזב (מ"ל): (לה) ההכרח להוציא חיבת בשלום מפשטו, שאם על שלימת הגוף הרי כבר אמר שיש עזב לבית אביו בנגד ובמאכל, ודאי שפי' בשלום שלום מן החטא, אבל יש לדקדק היכן הצטיחו הקב"ה על זה ומה גם שידענו שהצחירה חפשית ואיך שייך לזה הצטחה, עוד יש לדקדק מה זה שהוסיף רש"י שלא אלמד מלבן, מה נפ"מ, הלא אם הוא שלם מן החטא הרי הוא שלם בין מלבן בין מאחר בין מיה"ר, עוד קשה דביבור הקודם שהצטחה היחה והשיבותיך פי' הקב"ה והוא שיהא ואמר ושנתי פי' מעצמי, אבל צמנת לא קשה מידי כי ודאי שלא הצטיחו הקב"ה שלא ימטא, אבל כל ההצטחות תלויים בה, שאם ימטא צטלו כל ההצטחות,

אור החיים

זכא. והיה ה' לי לאלהים. ועד עתה ראינו לאלהים ח"ו. ורש"י ז"ל פירש שלא ימלא פסול בזרעו, ואין אני יודע היכן רמוז דבר זה בצאמרו והיה וגו' (פ). ועוד הצטחה זו תמיד היא תלויה ועומדת ואימתי יהיה קץ הגבול לעשות האבן מלצה. והנכון הוא שנתכוין לומר שיחיד אליו שם ה' לאלהים כדרך שנתחיד על אבותיו (פסוק י"ג) אלהי אברהם אלהי יצחק גם יאמר עליו אלהי יעקב, והוא אומרו לי לאלהים פי' לי ביחוד. ודבר גדול דיבר יעקב בזה, ותמלא שכן היה דכתיב (ל"ג כ"ז) ויקרא לו אל אלהי ישראל ואחר כך שלם נדרו

צפתיו כי זולת זה נדר בלב אינו נדר: **אם יהיה וגו'.** אם זה תתפרש על דרך מה שאמרו ז"ל (צ"ק פ"ד מ"ה) צפסוק (שמות כ"א ל') אם כופר, אם כסף תלוה (שם כ"ב כ"ד) שאינו ספק אלא ודאי (מכילתא סוף יתרו) וכאלו אמר כאשר יהיה זה וגו'. עוד ירצה על זה הדרך אם תסכים מדת הדין על הדבר, והוא אומרו אם יהיה אלהים כי לא דבר אליו אלא ממת הרחמים דכתיב והנה ה' נלצ וגו' והנה אנכי עמך, ודבר ידוע כי מדת הרחמים תסכים להעזב ומדת הדין תעכב בדבר לזה אמר אם יהיה אלהים וגו':

אור בחיר

כן הוא, או אפשר שר"ל שהגם שהקדש בלב היה הקדש כגון שהשג על צמנה להקריבה צריך לקיים מחשבתו, אבל כאן לא הקדיש כלום, אלא עשה נדר שכאשר יהיה לו או יקדישנו, ונדר אינו אלא צפה. (מב) הלא אדרבה אמר חיבת "לי" לאלהים, וזרעו מאן דכר

שעה בראשית כח ויצא

אונקלוס

לאלהים: כב והאבן הזאת אשר שמתי
 מצבה יהיה בית אלהים וכל אשר
 תתן לי עשר אעשרנו לך: שני כט
 וישא יעקב רגליו וילך ארצה בני

מיקרא דיי די לאקהא: כב ואבנא
 קרא די שויתי קמא תהי די אחי
 פלח עליה קדם יי וכל די תתן לי
 חר מן עשרא אפרשנה קדמך:
 א ונטל יעקב רגליו (ניי ריגלוה)

לקט בדיר

רש"י

לזה שנה יעלע"ה ואמר ושכתי כי דבר זה שיסוב בשלום חלוי
 נ, ואעפ"כ אמר זאת בתוך התנאים והנבטחות שפשיטא שגם
 זאת חלוי כשייעמח דשמיא שאם אין הקב"ה עוזרו לא יכול לו,
 לזה הוסיף רש"י שלא אלמד מדרכי לנן שעל זה נריך עזרה
 יתירה והשגחה פרטית לשיב צלוותא חדא עם לנן שנים רבות
 ולא ליפול צרעתו ביודעים ובלא יודעים (מ"ל), ויש עוד
 להרחיב הדבר מה ששינה יעקב ואמר ושכתי, רזונו לומר
 שיאמר בלב טהור ובעתה ישרה שיהיה רזונו לשוב, שאם
 חו"ש יתלכך בעוונות יהיה נחמא ליה חצרותא של לנן לישאר
 עמו לעולם חו"ש (לברשו), גם נכלל זאת בהנבטחת אברהם
 שאמר לו להיות לך לאלקים ולזרעך אחריו, ויעקב עצמו גם
 כן מורע אברהם הוא (ד"ד): לו) פי' אין זה מהגדר
 שגדר יעלע"ה לעשות לה, שא"כ יהיה נשמע שקבל עליו

לי לאלהים. שיחול שמו עליי מתחלה ועד סוף,
 שלא ימלא פסול בזרעו (ספרי ואחתי ר' ד), כמ"ס (פסוק
 ע"ה) אשר דברתי לך, והצעתה זו הצעתה לאברהם,
 שנאמר (ע"ה) להיות לך לאלהים ולזרעך אחריו (חריף)
 מיוחס שלא ימלא בו שום פסול: (כב) והאבן
 הזאת. כך מפורש* ויין... של והאבן, אם
 תעשה* לי את אלה ואף אני אעשה זאת: והאבן
 הזאת אשר שמתי מצבה וגו'. כתרומות"א) הכי
 פלח עליה קדם ה', וכן עשה בשבוע מפקד ארם
 כשאמר לו (ל"ה א) קום עליה בית אל מה נאמר שם
 (י"ד) וילב יעקב מצבה וגו' ויסך עליה נסך: (א)
 וישא יעקב רגליו. משתבשר בשורה טובה
 שינוי נוסחאות * החפשי וא"ו של - חפרס. * יעשה.

ואזל לארע ב
 והא ברא
 תלתא עררי
 ארי מן ברא
 ואבנא רבתי
 ומתכנשין
 ומגדרין ית

שהוצעה בשמ
 ללכת, כך מ
 העדרים.)
 והמקרא דיבנ
 היו להאסף,
 וגולליו, ותרנו
 משתנה לדבר
 דבר הכוב
 שינוי נוסחאות * כתו
 לדבר בקצרה במ
 להשתנות לעמיד
 להאסף, וכן כולו
 מן הבאר הוא
 דוקא במינה הו
 התרגום שם ויג
 משנה אין לורך
 ותטעה לומר ש

כמעשר קמח
 הורך ללכת
 חרלה בני קדו
 אומרו בני ק
 חרן אלה חרן
 היתה זאת כו
 שם ממנה"י

מה) פי' לא ש
 מוזכר בפסוק ק

אור החיים

בשניהם הזמינם יעקב, ושכתי בתוכם (שם) חזר
 אל שני הכנות אלו:
 א. וישא יעקב רגליו. (ב) נתכוין בזה כי
 עני ה"ב ולא היה לו לישא רק
 רגליו, ואשר לזה כל אשר יהיה לו בחזקת שאינו
 מעושר והייב לעשרו ב' מעשרות כאומרו עשר
 אעשרנו ואמרו ז"ל (כתובות כ'). מעשר בתרא

אשר נדר לעשות אבן הזאת וגו':
 כב. והאבן הזאת וגו'. יראה כי היא זו אבן
 השתיה (זכר ח"א ע"ב).
 שהזמינה למקדש, ומלינו לו שהזמין עלי שטים
 למשכן במדבר (תנחומא תרומה), ואולי שיכוין ה'
 באומרו (תרומה) ועשו לי מקדש"י לשון מזומן
 פירוש מה שכבר הזמין כי המשכן וגם בית המקדש

אור בדיר

שמה. (בג) ולא אמר משכן, וגם אמר ושכתי "בתוכם" לשון רבים. (מד) למה להקדמה והמללה הזאת.

מסורת המדרש
 חרנה, כל דבר שהוא צריך למ"ד בתחלתו וכו' מכילתא בא מס' דפסחא-פי"ד, מכילתא דרשב"י שמות ייב"ל, יבמות יג, ירושלמי יבמות פ"א ה"ז, לעיל פ"ג, להלן פפ"ב, שו"ט פ"ט, י"ש וירא פד, כאן ק"ו, וישב קמה, תהלים חרמה, לאמבטי התחתונה שם, קה"ד פ"ד.

ט. מפני מה מכנין שמו של הקב"ה וקוראין אותו מקום שר"ט פ"צ, פס"ר פכ"א (וי' דברות) י"י, י"ש כאן ק"ו (כה"ע). חבוקק חסג, תהלים תתמא, ע"ע פד"א פל"ה, זוהר: ח"א כה, ח"ב ר"ג, חק"ו הכ"ו (עא):

חַרְנָה תִּנָּא בְּשֵׁם רַבִּי נַחֲמִיָּה כָּל דְּבַר שֶׁהוּא צָרִיךְ לַמִּדָּה בְּתַחֲלֹתוֹ נִתֵּן לָהּ ה"א בְּסוּפָה 'סְדוּמָה' 'שְׁעִירָה' 'מְצַרִּימָה' 'חַרְנָה' אִיתִיבָה וְהַכְּתִיב (תהלים ט, יח) 'יִשׁוּבוּ רְשָׁעִים לְשִׁאוּלָה' ר' אָבָא פֶּן זְבָדָא אָמַר לְאַמְבָּטִי הַתַּחְתּוֹנָה שְׁבִשְׁאוּל.

ט. ויפגע במקום ר' הונא בשם ר' אמי אמר מפני מה מכנין שמו של הקדוש ברוך הוא וקוראין אותו מקום שהוא מקומו של עולם ואין עולמו מקומו מן מה דכתיב

לשם, רק את דרכו הוא עושה ללכת לשם, ושוב בא הכתוב לספר מה קרה לו בדרכו לחרן, ויפגע במקום. (ועיין ברמב"ן מובא בהערות בסוה"ס).

"חרנה" — ולא ששם העיר היא "חרנה", אלא — תנא הרי מכאן ראייה למה ששינונו בשם רבי נחמיה: כל דבר — "כל תיבה" (יבמות יג): שהוא שם של מקום, שהוא צריך — שיבא — "למד" בתחלתו — של הדיבור, לשמש במקום תיבת "אל" — ניתן לה — לחיבה — "הא" בסופה — של התיבה, והוא ישמש במקום אות "ל" שהיה צריך להיות בתחילתה, כגון איך שנאמר (בראשית יט, א): "סדומה" — במקום "לסדום", אל סדום, וכן (שם לג, יד): "שעירה" — במקום "לשעיר", אל שעיר, וכן (שם יב, ז): "מצרימה" — במקום "למצרים", אל מצרים, וכן כאן בכתוב שלפנינו "חרנה" במקום "לחרן", אל חרן, (ועיין בהערות בסוה"ס לעיל ג, א): איתכיה — השיבו לו, לרבי נחמיה: "והכתיב: 'ישוּבו רשעים לשאולה'" — "אל שאול", אל עומק הגיהנום, ואמר "לשאולה", גם עם "ל" בתחילתה וגם עם "ה" בסופה, ואם היה אחד משמש במקום חבירו היה אומר "לשאול" או "שאולה", והרי שאין "ה" שבסופה במקום "ל" שבתחילתה? ! רבי אבא בן זבדא אמר: כללו של רבי נחמיה נכון הוא, ומה שנאמר שם "לשאולה" — כלומר: לאמבטי — לחפידה העמוקה ביותר, "לדיוטי" (ירוש' יבמות) — להעמקה, — התחתונה — והעמוקה, והרותחת ביותר — שבשאול, וזהו: "לשאולה" — "לשאול", ומשם "שאולה", אל השאול שבשאול (ועי' יד"מ לעיל ג, א).

ט. "ויפגע במקום" — אמר הכתוב כלשון "ויפגע", שהוא נאמר בדרך כלל על פגישה אל מול פני גוף, ולא על ביאה אל מקום, שטח, ואמר "במקום" ולא פירש איזה מקום, לדרוש: "ויפגע", במשמעות "תפילה", כדלהלן (בסימן זה), ולדרוש: "במקום" — בהקב"ה, כמו שהוא מכונה כלשון חכמים, "ברוך המקום", "כבודו של מקום", ולומר: "ויפגע במקום" — התפלל והפציר בבקשה בהקב"ה (ועי' הערות בסוה"ס), וכאשר — רבי הונא, בשם רבי אמי, אמר: מפני מה מכנין — חכמי ישראל, ד"ל, את — שמו של הקב"ה וקוראין אותו, "מקום"? לומר לך, שאף שהקב"ה ממלא את כל העולם כולו, ומחיהו, כמו שנפשו של אדם ממלאה את כל גופו ומחיתו (לעיל יד, ט, עיי"ש במסורת), והגוף הוא מקומה של הנפש, אבל הקב"ה אינו כן — שהוא מקומו — סובבו ומקיפו, וסיבתו — של עולם, ואין עולמו מקומו — המקיפו וסובבו, וסיבתו, שהוא אין סוף בשטח ובזמן ובכח, והעולם מוגבל בשטח ובזמן ובכח, והעולם תלוי בו, ולא הוא תלוי בעולמו, שהוא לא

מסורת המדרש
 אר"א לגבור שהוא
 רוכב וכו' שמור
 פמ"ה תנחומא השא
 כו. תנ"י תשא טו. שריט
 פס"ר שם. יל"ש שם.
 תשא שעה. ראה: תקי"ז
 תמ"ז (פר' ת"ע קלד).
 ויפגע עלי בביהמ"ק
 ראה וזהר ח"א עכ.

(שמות לג, כא) 'הנה מקום אתי' הוי הקדוש ברוך הוא
 מקומו של עולם ואין עולמו מקומו אמר ר' יצחק פתיב
 (דברים לג, כז) 'מענה אלהי קדם' אין אנו יודעים אם
 הקדוש ברוך הוא מעונו של עולמו ואם עולמו מעונו מן
 מה דכתיב (תהלים צ, א) 'ה' מעון אתה' הוי הקדוש ברוך
 הוא מעונו של עולמו ואין עולמו מעונו אמר ר' אבא בר
 יודן לגבור שהוא רוכב על הסוס וכליו משפעים אילן
 ואילן הסוס טפלה לרוכב ואין הרוכב טפלה לסוס
 שנאמר (חבקוק ג, ח) 'פי תרפב על סוסיד' ג

המקדש אמר ר'
 שלש תפלות או
 יט. כז) 'וישפם
 וגו' ואין עמיד
 פינתם ויפללו
 סג) ויצא יצחק
 שנאמר (תהלים
 תפלת ערבית ע'
 תפלה שנאמר)
 תפגע פי' וכן ה'
 יש דבר ה' אתה
 בר נתמן כנגד

דבר אחר מהו 'ויפגע' צלי 'במקום' צלי בבית

בלבד "ממלא כל עלמין", אלא גם "סובב כל עלמין", וכלומר: "המקום" — הסובב והסיבה של הכל
 שהכל מצויים ותלויים בו, במקומו, ובסיבתו... וכן — "אמר רבי יוסי בן חלפתא: אם — אין אנו יודעים אם
 הקב"ה — הוא — מקומו, וסובבו, של עולם, או אם העולם מקומו" (תנחומי כן תשא רז), וסובבו, הנה —
 מן מה דכתיב — בדברי ה' אל משה, על מה שבקש משה מה' ואמר לו: "הראני נא את כבודך"
 והשיב לו ה': "הנה מקום אתי" "הנה אני במקום הזה", אינו אומר, אלא — כך הוא אומר: "הנה מקום
 אתי" — מקומי טפלה לי ואין אני טפל למקומי" (תנחומי שם). המקום שבעולם הזה הוא כו', ואין אני
 בשום מקום מוגבל, הוי — אומר: כי "מכאן אנו יודעים" (פס"ר כא, ז); כי — הקב"ה, הוא —
 מקומו של עולם, ואין עולמו מקומו, "עולמו טפל לו, ותלוי בו, ואין הוא טפל לעולמו" (ש"יט ז).

וכן — אמר רבי יצחק: מן הכתוב אשר — כתיב — בדברי משה רבינו: "מעונה אלהי
 קדם" — עדיין — אין אנו יודעים — כמשמעות הכתוב הזה, אם — בא לומר, כי —
 הקב"ה, הוא — מעונו, הוא מקום מדורו — של עולמו, ואם — בא לומר, כי — עולמו
 — של הקב"ה, הוא — מעונו, ומקום שכינתו ומדורו, הנה — מן מה דכתיב, בדברי משה
 עצמו, במזמור "תפלה למשה" (תהלים צ, א), 'ה' מעון אתה היית לנו" — אתה הוא תמיד המעון
 והמדור שלנו — הוי — אומר, מכאן, כי — הקב"ה, הוא — מעונו — מקומו ומדורו —
 של עולמו, ואין עולמו מעונו, ומקומו.

וכדי לשבר את האוזן בדבר זה — אמר רבי אבא בר יודן: "משל" (יל"ש כאן קי"ז), — למה
 הדבר דומה: לגבור שהוא רוכב על הסוס, וכליו — בגדיו וכלי נשקו — משופעים —
 תלויים ויורדים ומשתלשלים, על צדי הסוס — אילן ואילן, נמצא הוא ובגדיו סוככים את הסוס,
 וגם הוא מנהיג ושולט בסוס, והוא הסיבה לכל מקום שימצא שם הסוס, כי — הסוס טפילה
 לרוכב, להמצא בכל מקום שהרוכב ירצה, ואין הרוכב טפילה לסוס, ואף שהוא תופס מקום על
 גבי הסוס ויושב עליו, כן הנביא מדמה ומיחס את הקב"ה לעולמו, כמו — שנאמר: "כי תרכב על
 סוסך" — הקב"ה על עולמו, כרוכב על הסוס, שהוא סובבו, וסיבתו, והסוס טפל לו, ונמצא במקום
 הרוכב, כן העולם במקומו של הקב"ה, וטפל, ותלוי בו, ועל כן כינו חכמים את הקב"ה "מקום", מקומו
 של הכל.
 דבר אחר: לכן שינה הכתוב לומר "ויפגע", ואמר "במקום" — הידוע, בלי לומר איזהו המקום,

לדרוש ולומר — מה
 (כדלהלן), ומהו — "ב'
 התפלל — בבית-המ'
 "ולא להם בלבד, אלא לו
 יום: אברהם — תקן
 אשר עמד שם את פי
 "לפני ה'" ואין "עמי"
 ויפלל, ותעצר המגיפה"
 ואילו — יצחק —
 הרקיע, שנאמר — בו
 — זו — אלא תפי
 "אשפוך לפניו שיהי
 והתקין והתפלל אותה"
 תוסי' בברכות שם, ד"ה "וי'
 משהיא קרובה לשקוע ו'
 כאן, בכתוב שלפנינו, כי
 — זו — אלא תפיל
 ה' אל הנביא: "ואתה אל
 הרי כי "פגיעה" היא א'
 נביאים הם, ואם יש
 "תפילה", וזאת עשה זו
 נתמן: "מהיכן למדנו" (וי'
 אלו ביום — כנגד שי

ויקרא יט קדשים שיח

אונקלוס

האלילים ואלהי מסכה לא תעשו לכם
אני יהוה אלהיכם: וכן תזבחו זבח
שלמים ליהוה לרצונכם תזבחהו:

מעון ורחמן דמתכא לא תעבדון
לכון אנא יי אלהכון: ו ארי
תכסון נכסת קודשיא קדם יי
לרעוא לכון תכסנה: ו ביומא

לקט בהיר

רשי

גמ"כ, ולא כר' יהודה שאוסר להסתכל בהם בעיון: (יח)
ר"ל צפת"ח ולא בציר"י, כלומר הכל הנלים ואין בהם כלום
לא כח ולא ממש, והתיבה מן התיבות הכפולות המורה על
חוקת הדבר, כמו ירקק או פתחול, ובלשון פשוט היל"ל
אלים: (יט) הדיוק הוא שהיל"ל ולא תעשו לכם אלהי
מסכה, שזו ישות הדיבור, וכן הוא בכל מקום להקדים
הפעולה, וכמו שאמר אל תפנו אל האלילים, ואז היה פירושו
של הו"ו להוסיף פעולה על פעולה אל תפנו ואל תעשו,
ובאשר שהקדים את הנושא ונתן עליו ואלו הרי מוסיף
נושא על נושא אלילים וגם אלהי מסכה, ואז (כשיגיע להיות
אלהי) יהיה בגדר לא תעשו לא רק בגדר אל תפנו
(מ"ל): (כ) פ"י ב' תיבות הללו הם ב' אזהרות מחולקות
בפני עצמן, וכאילו אמר תיבת "לא" ב' פעמים, וכן אמרו
חז"ל להלכה שהם ב' לאוין, לא תעשו, לא לכם, והסמירה
מכריח לומר כן, כמו שגמר אומר רבינו, וא"ת לפי המירוץ
מיותר הוא אם כבר כתיב לא יהיה לך, אה"כ, אם יש לו ע"ו (וקיימו ולא מכלה אוחו) עובר ב' לאוין, ואם גם הוא בעלמו
עשה אוחו לעלמו עובר ב' לאוין (רא"ם): (כא) בל להכריח שפסוק ו' אינו כמו משמעות פשוטו שקובע זמן אכילה,
שהרי כבר כתיב ב' לו, וצ' פעמים למה, אבל ההכרח שהמדובר מן המחשבה שבשעת שמיטה, בל במאמר הסמוך, ומה
דכתיב גם ב' לו (ו' י"ח) ואם האכל יאכל וגו' ומוקימין לה במחשבת חוץ לזמנו, התם הוא העונש וכאן הוא האזהרה
(ב"ב): (כב) שאין לפרש לרנוכס שימנו ויביאנו ברזון טוב, שא"כ מה ענינו אלל זבחה, היל"ל וכי תתנו או וכי תגדנו
וגו' לרנוכס תגדנוהו, ועוד כבר כתיב ב' ויקרא יקריב אוחו לרנונו: (כג) ומהו מחשבת פסול, הוא האמור בפסוק

חל"י, בלא הוא חשוב: ואלהי מסכה. תחילתן
חלילים הם יי ואם * אתה פונה אחרים סופך
לעשותן * אלהות (ת"ס): לא תעשו לכם. לא תעשו
לאחרים, ולא אחרים לכם יי, וא"ת לא תעשו
לעצמכם אבל אחרים עושים לכם, הרי כבר נאמן
(שמות כ"ג) לא יהיה לך, לא שלך ולא של אחרים (ת"ס):
(ה) וכי תזבחו וגו'. לא נאמרה פרשה זו אלא ללמד
שלא תהא זביחתך * אלא על מנת להאכל * בתוך
הזמן הזה (ת"ס), שאם לקבוע להם זמן אכילה יי,
הרי כבר נאמר (ו' ע"ו) ואם גדר או נדבך זבח קרבנו
וגו': לרצונכם תזבחהו. תחילת זבחתו תהא על
מנת נחת רוח יי, שיהא לכם לרזון (ת"ס), שאם
תחשבו עליו מחשבת פסול יי לא ירצה עליכם לפני:
לרצונכם. אנפיוצומנט"ו, זהו לפי פשוטו, ורבותינו
ש"ע י"א. * שאתה עשה אוחך - לעשות אוחך. * לאכל. * פעול.

אור החיים

האדם מעשה הגון תשרה עליו שכינה, ובעוברו פי
ה' האבר שבו חטא שורה עליו רוח הטומאה, והוא
מסך המבדיל בינו ובין אלהיו בדרך אומרו (ישעי'
כ"ט) עונתיכם היו מבדילים וגו', והוא מאמרו כאן
ואלהי מסכה פירוש אלהים שהם מסכים מבדילים
אתכם ממקור החיים לא תעשו אותם לכם יי, הא
למדה שהפונה לעבודה זרה גורם מסך המבדיל
בינו ובין קונו, ולזה גמר אומר אני ה' אלהיכם יי
לומר ממני הוא נבדל מנד המסך הלז. עוד יכוין

אור בהיר

(מ) וכי לא מותר לפנות חו"ש. (מא) וכ"ש לעשותם, ולמה הוציא אלהי מסכה מכלל כל האלילים. (מב) פי' להבדיל
אתכם. (מג) בכוני, אני לרודי ורודי לי.

בתר

(ס) אם
זחר כל
ז. אתה
לו לבטל
ז. יש
זור את
מלביש
(ד) אל
י. לשון

אוד שקול
ן במאמר
בשה אדם
העיו פניו
חילוק בין
אינו מורא
ועפ"כ לא
ז"י מאמר
הוא עזות
ית המורה
הם אני ה'
לאביו הרי
אבל אם לא
לחלל שבת,
שהיה לריך
ועלמו, לזה
ז זה, שהרי
ודאי שאין
: היל"ל אל
עת חכמים

זח דע כי
אחוריים,
פניס יי,

ולזה אמר אל

ו ביום זבתכם יאכל וממחרת והנותר
 עריום השלישי באש ישרף: ז ואם
 האכל יאכל ביום השלישי פגול הוא
 לא ירצה: ח ואכליו עונו ישא בראת
 קדש יהיה חלל ונברתה הנפש ההוא

ד'יתנכם יתאכל וביומא דבתרוהי
 ודאשתאר עד יומא תליתאה
 בנורא יתוקר: ז ואם אתאכלא
 יתאכל ביומא תליתאה מרחק
 הוא לא יהי לרעוא: ח ודייכלנה
 חובה יקבל ארי ית קודשא ריי
 אחל וישתיצי אנשא תהוא

לקט בהיר

רש"י

הסמוך, אבל הקדמה זאת מיותר הוא, לזה הביא קודם
 דרשת ר"ל על פסוק זה: (כד) לשון זה (שהוא לשון
 חז"ל) נאמר במליצה, ומסורס הוא, למתעסק, שפסול
 בקדשים, שאינו מתעסק בקדשים, אלא מתעסק הוא, כגון
 להגביה הסכין, כלומר אין מחשבתו ורצונו במעשה זו
 לשחוט, ושחט, הגם שנשחט בכשרות ככל הלכות שחיטה,
 ואם היה בהמה זו חולין כשר היה, פסול הוא
 בקדשים: (כה) זה ודאי שאינו מדבר בנותר גמור
 דכתיב לא ירצה, כלומר שנפסל הקרבן, והיאך אפשר שיפסל
 למפרע, שהוא אוכל ביום השלישי ויפסל מה ששחט כבר
 ביום הא' (כן פירש"י בפ' זו), וגם במחשבת חוץ לזמנו אין
 לאוקמה, כי ב' פעמים למה, ודאי פירושו ואם האכל יאכל
 מפיגול שהוא כמו פיגול של יום שלישי (ששניהם קרויין
 פיגול), והוא מחשבת חוץ למקומו, ומה שהוליא הכתוב
 בלשון חוץ לזמנו, משום ששטא דקרא, שרצונו לומר אחריו
 פסוק ח' שהאוכל חייב כרת, וזה בנותר גמור הוא כדלקמן (מ"ל): (כו) פ"י יכול שפסוק הסמוך שנכתב בו כרת המשך
 לפסוק זה, ח"ל בפ' זו אלא פיגול שלא בזמנו מיעוט "ממנו", וח"ל רש"י בגמ': ממנו משמע דלא קאי אעונה תשא דנפקא לן
 מיניה כרת אלא אחד מנייהו, דאחד משמע ולא שנים, מדלא כתיב האוכלת ולשתוק, למעוטי, דממנו מיעוטא הוא
 עכ"ל: (כז) פ"י דלא תימא שחיבת פיגול שם מיוחד הוא על הנשחט במחשבת חוץ לזמנו, וא"כ יקשה לך היאך אמרינן
 שפירושו חוץ למקומו, לזה אמר כי כל דבר המתועב נקרא כן, כי כן פירושו, ולזה נטר רש"י ולא פירשה עד עתה (מ"ל):

למדו מכאן (חולין י"ג) למתעסק בקדשים י"ד שפסול*,
 שצריך שיחזיקו לשחוט: (ו) ביום זבתכם יאכל.
 כשחזבוהו חשבוהו על מנת זמן* זה שקבעתי
 לכס כבר (ח"ס): (ז) ואם האכל יאכל וגו'. אם אינו
 ענין לחוץ לזמנו י"ח שהרי כבר נאמר ח"י ואם
 האכל יאכל מצד זבה שלמיו וגו' תכוו ענין לחוץ
 למקומו (ח"ס), יכול יהיו חייבין כרת על אכילתו י"ח
 ח"ל (סג) והנפש האוכלת ממנו עונה תשא, ממנו ולא
 מחזירו, ילא הנשחט במחשבת חוץ למקומו (נחיים
 כ"ה): פגול. (מתועב י"ב), כמו (ישעי ס"ב ד') ומרק
 פגולים כליהם: (ח) ואכליו עונו ישא. בנותר גמור
 הכתוב מדבר, ואינו עונש כרת על הנשחט חוץ
 למקומו (נחיים סג), שכבר מיעטו הכתוב, וזה בנותר
 גמור מדבר, ובמסכת כריתות (ה'). למדוהו מגזירה
 שינוי נוסחאות * שפסול בקדשים. * לאכלו בזמן.

אור החיים

באומרנו אני ה' אלהיכם כי צמה שישמור עלמו
 מאיסור זה של עבודה זרה בזה ה' אלהיו, על דרך
 אומרם (חולין ה'). כל הכופר בעבודה זרה כמודה
 בכל התורה כולה. וצדק רמז יכוין על דרך אומרם
 ז"ל (מגילה כ"ח). בפסוק לולי פני יהושפט וגו'
 מכלל שאסור להסתכל בפני אדם רשע, והוא אומרנו
 כאן ואלהי מסכה לא תעשו לכם פ"י לא תעשו
 עלמכם אלהי מסכה י"ח שאסור להסתכל בכם:

א. ונברתה וגו'. יש לתת טעם למה יהיה י
 חמור עונש כהן אוכל קדשים חוץ
 לזמנם חיוצ כרת יותר מאוכל נצילה וטריפה
 ושקלים. דע כי מהטעם עלמו שאמרו (צ"מ קי"ד):
 ישראל מעמא צאוכל ואין עכו"ם מטמאין צאוכל
 לזד ישראל הם בחינת הקדושה ולזה כשמתלקת
 ממנו הקדושה כל הקליפות מתקבלים יחד וצאים
 עליו. והוא הטעם עלמו צמה שלפנינו, כי לזד

אור בהיר

מד' עיי' שאתה פונה אל הרשע נעשית מסך.

מעמה: ט וכן
 דארעבון ק'
 דתקלד קמח:
 לא תקטמ:
 ונתרא דכרמ

שוכ"ט): (ט) ?
 צסוף שדכ"י
 הנושרים צשעו
 אינן לקט (פא)
 עוללות שצב"א
 לה* לא כתף

שינוי נוסחאות י. ט.
 בנותר רק צפינו
 "פאת" שדך, וה
 פאה דוקא צסוף
 ויאמר לעני קרוו
 מפני השד, שי
 ובסוף יאמר כבר
 קצירה, ודוקא ש
 דוקא ב' ילפינן ו
 נגזר משם דבר
 כלומר אשכלות כ
 הללו מלאים גרו
 שהשדרה אין לה
 מלא עיפין עיפין
 כאן ואחת כאן זו

שהקדשים יז
 כשעובר זמן
 ושורה עליו
 אוכלתה, מה
 כנבילות וטרי
 הביא להכריז
 כי את קודש
 הקודש, ולדב
 עומאכ"ה). או

מד' קושיא היא
 של אכילה גומר ו

מַעֲמִיהָ: ל וּבִקְצֹרְכֶם אֶת־קִצִיר
אֲרֻצְכֶם לֹא תִכְלֶה פֶּאת שְׂדֶךְ לְקָצֹר
וּלְקַט קִצִירְךָ לֹא תִלְקֹט: וּבְרִמְךָ לֹא
תַעֲוִל וּפְרֹט בְּרִמְךָ לֹא תִלְקֹט לְעֵנִי

מעמה: ט ובמקצרכון ית קצרא
דארעכון קא תשיצי פאתא
דחקצה למחצר ולקטא דחקצה
קא תלקט: וברמך קא תעלל
ונתרא ברמך קא תלקט לעני

תרוהי
יתאה
אכלא
מרחק
יכלנה
א דיי
ההוא

לקט בהיר

רשי"י

כח) פי' בדיבור הקודם הכרחנו מן המיעוט מתיבת ממנו
שנפ' לו שאין הכתוב הזה המשך לפסוק ז', א"כ מה זה
ואוכליו, לא ידענו על איזה אכילה קאי, לזה אמר שהג"ש
מודיענו שקאי אנוחר גמור, ופי' רש"י קדש קדש ואוכליו
עונו יסא כי אם קדש ה' חלל, וכתיב (שמות כ"ט ל"ד)
ושרפת את הנוחר בנאש כי קדש הוא וגו' עכ"ל. והש"י כאן
כתב ג"ש עון עון מפ' לו ו"א דבפרשת לו לא איירי הכתיב
בנוחר רק בפיגול: בט) מתיבת תכלה מלשון כלה גרש יגרש (שמות י"א א'), כלומר לא תקצור כולה, וא"כ למה אמר
"פאת" שדך, והיה די לומר לא תכלה לקצור שדך, אלא משום דהקפידה דוקא שלא יכלה הפיאות והקרנות, שצריך להניח
פאה דוקא בסוף הקציר כדיאחא בח"כ ובגמ' ד' טעמים, א) משום גזל עניים, שלא יראה שעת הכושר שאין שם עניים
ויאמר לעני קרובו בא עתה קודם שאתחיל לקצור, ב) ביטול עניים, שיהיו צריכים לנטל כל היום ולשמור ממי יניח פאה, ג)
מפני השדה, שיראו בגמר הקציר שאינו מניח פאה, ד) מפני הרמאים, שאם ישאלו אותו בתחלת הקציר יאמר אתן לבסוף,
ובסוף יאמר כבר נתתי: ל) דוקא בשעת קצירה דכתיב קצירך, כל דבר שדרכו לקצור אינו חייב לעזוב רק אם נפל בשעת
קצירה, ודוקא שבליס יחידים, אבל רבים ביחד לא נקרא לקט (לפי שאין דרך להפקידם - רש"י סנה' פ"ח), ומה שאמר
דוקא ב' ילפינן מדאמר בפ' אמור תעזוב "אוחס" ומיעוט אוחס שנים, והוא כדעת בית הלל (רא"ם): לא) פי' הפעולה
נגזר משם דבר של הנושא, כמו לא תזמור הנגור מתיבת זמורה, וכמו האזינו מתיבת אזון, ושמו עוללות מלשון עולל ויונק,
כלומר אשכלות קטנים (רא"ם): לב) אשכול הראויה, יש לו שדרה, ומשדרה יוצאים ענפים קטנים לכל הצדדין, והענפים
הללו מלאים גרגרי ענבים, וזה נקרא כתף, שהענפים והענבים מכתפין ומונחים וסמוכים זה על זה, ונמצא לפעמים
שהשדרה אין לה ענפים אלא גרגרי ענבים יוצאים מהשדרה עצמו, אבל הענבים תכופים זה אל זה, וזה נקרא נטף, כלומר
מלא טיפין טיפין, ואם נמצא אשכול שאין לה ענפים וגם הענבים שעליו אינם תכופים זה אל זה אלא מדולגים וחסרים אחת
כאן ואחת כאן זהו עוללות שאין לה לא כתף ולא נטף, ואם ספק הוא על אשכול אם זה נקרא תכופים או לא הרי זה לעניים

שוכח: (ע) לא תכלה פאת שדך. שיניח פאה
בסוף שדהו"ט) (ח"ס): ולקט קצירך. שבליס
הנושרים בשעת קצירה) אחת או שתיים, אבל שלש
אינן לקט (פאה ו' ה'): (ו) לא תעולל. לא תטול
עוללות שבה"א), והן ניכרות אחריו עוללות, כל שאין
לה* לא כתף ולא נטף(כ) (ח"כ - פאה ז' ד'): ופרט

שנינו נטחאות י. ט.

אול*,
אכל.
בבעתי
ז אינו
ואם
לחון
א"תו"י
ו ולא
חבשים
ימרק
גמור
חון
נוחר
זירה

המשך
זה לן
הוא
גרינן
ל):

אור החיים

משלים מעשה השלמים, לזה כשאוכלים הבשר יש
בזה חילול הקודש שגומר מה שכבר נעשה על ידי
מעשה זה"י, והוא בשר טמא ומחלל את אשר כבר
בא בקודש מהדס והחלצים, וזו גם כן סיבה
להשראת טומאה גדולה על הבשר ההוא"י, כי
בחינת הרע תקוה ותשאף למקום הסבך וסרוך
לקדושה: ל

שהקדשים ישנם במעלה שאין למעלה ממנה,
כשעובר זמן אשר לזה ה' בו מסחלקת הקדושה
ושורה עליו טומאה גדולה אשר כורחת נפש
אוכלתה, מה שאין כן בטומאה אכילה שאר איסורין
כנבילות וטריפות שקלים וכו' שאין כח בטומאה
הביא להכרית הנפש, ומחטאתה במלקוח. ואומרו
כי את קודש ה' חלל שנראה שיקפיד על בשר
הקודש, ולדברינו יקפיד על נפש האוכלי דבר
טומאה"י). אולי כי לזד שעל ידי אכילת הבשר הוא

היה
חון
יפה
ד'):
זהל
לקח
אים
לזד

אור בהיר

מד) קושיא היא זו, לפי מה שאמרנו שהעול היא שחלל טומאה, והכתוב אמר שהעול עשה שחלל קודש. (מו) פי' ע"י מעשה זו
של אכילה גומר מה שכבר נעשה, וא"כ דם וחלב שמרק ונשרף בקדושה וטהרה גומר מעשיהם ע"י אכילה זו. (מו) והיה נכלל

דה וחטאת. או להקטיר. מנו: פגול. עגוש כרת: והמהדף. צקוק באחת. או חשב על זכר שדרכו או להקטיר להקטיר. למקומו, והאכלו על חשב על זמנו, הזבח צמור זמנו קראו וזו וזו שלמנו ה המקריב מזבח ציזם אוכל מזבח וור ויפלו. משנה הוא לאכול יאכל. וכלת אדם, ימורין. ועל זבבד.

עין מנינו יי דהאי לא מר עון עון המתור.

גם כן מה מר עוד לא מחשבה ר"ל בשעת לכה למזבח קרבן שיאכל שנזכר אותו נרצה אותו ופסקנו דינו בין שחשב יד על שתי

זיכה דכאלה יכה. ובגמרא וכן רבה דף דכני הכל: עד סוף סי' רב המתיר ר"ש נקמין

ר לאכול קיז ר שטעה א' זית מתקרבן ה מדין שאין סקת הסוגיא. וכן עין מנחה

במצותו. כאלו היה כשרן שלא יהא צו פסול אחר. אבל אם יט צו פסול מחשבה אחרת, יצא מידי פגול. כדמפרש ואולי. דגבי פגול כתיב לא ירצה. כדכתיב גבי כשר, לומר לך, כהרצאת כשר כך הרצאת פגול, מה הרצאת כשר לא קרי לה הרצאה אלא בזריקה שהיא סוף ארבע עבודות הממירות, אף פגול אינו קבוע, ולעולם הוא תלוי ועומד עד שזרק הדם שהוא סוף כל הממירין: ד בשתיקה. ולא ממעשה הפוסלת: הפסח והחטאת ששחטן שלא לשמן. מוליך מידי פגול. אבל שאר זבחים אין שלא לשמן מוליך מידי פגול, דהא כשרים הם בשלא לשמן: ה דאכזריות בחוק ובזית לאחר. היינו הך

פמצינתו: ד כיצד קרב המתיר פמצינתו. ששחט בשתיקה, קבל והלף וזרק חוץ לזמנו. או ששחט חוץ לזמנו, קבל והלף וזרק חוץ לזמנו. זה הוא שקרב המתיר פמצינתו. כיצד לא קרב המתיר פמצינתו. ששחט חוץ למקומו, קבל והלף וזרק חוץ לזמנו. או

הר"צ הדס. וכ"כ רש"י וכלומר שהוא סוף העבודות וכדמיק לקמן. ולעולם בכל העבודות תלוי שיהיו כמלותן וכדמין לקמן: במצותו. פי' הר"צ דגבי פגול כתיב לא ירצה כדכתיב גבי כשר ירצה לכפר עליו רש"י רפ"ק דמעילה (פי' ע"כ ד"ה ומשני הואיל ויין ולא ידעמי למה לא כתב לרזונס מזמחו. דכתיב גבי קרא ללא ירצה: ד בשתיקה. לטון הר"צ נלא מחשבה הפוסלת כ"ש אם הימה מחשבתו נמנעת ההוא כמלואה ר"ל מחשבת כשרה. הרמז"ס: או ששחט קרב ה"ך וזרק חוץ למקומו. וכה"ג נשנה נספ"ק דמנחות ופירש"י או או קמני. וכן פירש הר"צ עס כסיפא:

ציונים כסותו. עי' ירושלמי יומא פ"ה ה"ז מ"י פ"ז מה פסקת ה"א: ד כיצד קרב המתיר במצותו. כ"ט ע"כ: ה דאכזריות בחוק. כ"ט ע"כ לקמן סי' ה

ששחט חוץ לזמנו, קבל והלף וזרק חוץ למקומו. או ששחט, קבל, והלף, וזרק, חוץ למקומו. הפסח והחטאת ששחטן שלא לשמן, קבל והלף וזרק חוץ לזמנו. או ששחט חוץ לזמנו, קבל והלף וזרק חוץ למקומו. זהו שלא לשמן. זהו שלא קרב המתיר פמצינתו: ד לאכול בזית ובזית פירוש המשניות דהרמב"ם

שינויי נוסחאות שיקרא... ד קבל והלף. כמ"ק נבל המטה קבל והלף. חוץ לזמנו קבל. נמש"כ. וקבל. או ששחט קרב. כמ"ק. וקבל: נמש"כ. וקבל. זה הוא שקרב. נמש"כ. שמשחט קרב. כיצד בו (לזמנו או ששחט חוץ לזמנו בו חוץ למקומו. כמ"ק למה נעטמו. (או ששחט קרב והלף וזרק חוץ למקומו) הפסח. כמ"ק ח' למה: נמש"כ. וקבל. למקומו (לזמנו) ובמ"מ נמסרה וכן למה נבל המטה ובמ"מ נמש"כ. קבל והלף וזרק חוץ לזמנו. וכה"ג דנין נמש"כ (וס וקבל): כמ"ק ובמ"מ ובמ"מ. לזמן. ששחט חוץ לזמנו. כמ"מ ששחט חוץ לזמן וכ"כ לזמן גם כמ"ק ובמ"מ. או ששחט (קבל והלף וזרק שלא לשמן). כמ"ק למה נמש"כ ד"ו. וקבל והלף וזרק דמ"ו וכ"כ גם נמש"כ ד"ו לא ובמ"מ נמסרה וכן למה נמש"כ ובמ"מ. (המתיר). ד"ו למה. ה דאכזריות. ובזית וכן נמנו. ובזית לאחר. כמ"ק ובמ"מ:

פנים אע"פ שהכתוב זכר אכילת חוץ לזמן שנאמר ואם האכל יאכל אבל אמרו אכילות הכתוב מדבר אחת אכילה אדם ואחת אכילת מובה לפיכך כמו שהבשר הראוי לאכול אם חשב לאכול חוץ לזמן אכילה פגול כן האימורין הראויין להשרף או הדם שאינו להורק שאלו הן אכילת מובה מן הקרבן ר"ל דמו ואימוריו אם חשב עליהן להאכילן למזבח חוץ לזמנו פגול אבל אם לא אירע פסול בשעת הקרבה והשאיר מן הבשר שום דבר אחר זמן הראוי לאכילה ועוד יתבאר זמנו האכילה בפרק החמישי הרי זה נקרא נותר לא פגול והאוכל ג"כ נותר חייב כרת כמו שיחבאר מפשט הכתוב שנאמר ואוכליו עונו שאם הקרבן כבר נחשב ונרצה ועלה לבעלים. ושומר אלה העיקרים בכל המשנה כי פעמים רבות יכפל וזכרון פגול והנותר במשנה ולא נצטרך לשנות הפי' בכל מקום. ואמר בגמרא דין הפגול לא ירצה כהרצאת כשר כן הרצאת פגול מה הרצאת כשר עד שיקרבו כל מתיריו אף הרצאת פגול עד שיקרבו כל מתיריו והוא ענין מה שאמר ובלבד שיקרב המתיר במצותו. רוצה לומר כי מה שאמרנו חוץ לזמנו פגול וחייב כרת ע"מ שלא קדמה למחשבה הזאת מחשבה אחרת פוסלת בשום צד מעניני הפסול ולא חבא אחריה עוד מחשבה מן המחשבות הפוסלות שהוה הפגול מלאכת שלמה ומנן כן מלאמי ע"כ: ד זהו שלא קרב המתיר במצותו. כ"ל. ונד ספ"ד דהלכות פסולי המוקדשין: ה דאכזריות בחוק ובזית.

תוספות חדשים ד במשנה כיצד בו שחט בשתיקה בו ע"כ קשה ללאשמיטין אפילו כי שחט שלא לשמו ג"כ הו' פגול. כמנחת כתיב דדוקא גבי מטאת ומסא הו' פסול כמ"ס הר"צ (ממחור"ח וז"ל):

אמר זמן הנאמן: לו ר"ל שזה דוקא אם זרק הדם, שהוא הממיר האימורין להקרבה והבשר לאפילה. כמנחה. דהיינו בלי פסול אחר: לו שלא חשב בה מחשבת פסול ולא מחשבת הכשר, ורובא קמ"ל, דלף דהיה בשתיקה, לא אמרי' שחשב בה פסול אחר, ומכ"ש בשמעתו ממנו שחשט לשמו כיעו, דלא שייך או לומר הויכח סופו על חילתו: דז שטעה בולן במחשבת חוץ לזמנו: לט ששחט ע"מ לאכול או להקטיר כזית ממנו חוץ לזמנו: ואל דמי לנמן

ראשון לציון פ"ד בפשט קבל והלף וזרק בו. עין יב"ל: חידושי מהר"ח ג הי"ט ד"ה במצותו בו גבי קרא דלא ירצה ע"כ. הנה מה שאמר דכתיב גבי קרא דלא

תום רעקיא דחייב כרת ומוקמי' ליה בחוק לזמנו ולא בחוק למקומו משום דחוק למקומו דמי לנוהר בו"ב. דהיינו רשניהם פסולים בזמן. ופסולים בבמה. שוב ראיתי דבמנחות ד"א ע"כ פירש"י ג"כ דחוק למקומו ולפי' מקרא וזוטא דפי' קדושים. וכן פירש"י פסחים דף ט"ו ע"ב. רצ"ע: ה [אזכר כא] במשנה דאכזריות בחוק. אבל חישב לאכול או להקטיר חצי זית חוץ למקומו. ולהקטיר או לאכול כזית חוץ לזמנו. או שחשב חצי זית במחשבת מקום והוה וחישב על חצי זית אחר גימורין הגדירים ג חייט"ה במצותו. כדכתיב גבי כשר ירצה. כ"כ ז"ל ונראה לו וגו' והוא ניקרא א' חוץ לזמנו. ומ"ש החיט"ה ולא ידעתי כי ממה מלה, דהא מזה דרשנו נפ"ק דלוינו פ"ט למתקן והבאו רש"י בנחמה ע"כ. שוב נראה לומר נכון לנביא נכ"ס מעילה שהיה החיט"ה ירצה לקרין אשה וגו' והוא ניקרא כ"כ. וכ"כ רש"י למה נמנח בו"ב ג"ד"ה ירצה ט"ו. ושוב לא קשה קושי החיט"ה ג"כ דמדמינו ל' ילף ירצה ירצה. וכלל"ה דברי החיט"ה מתיישב נמ"ס דכתיב גבי קרא דלא ירצה דה כתיב בקדושים בחוק למקומו. והר"צ הביא קרא דפי' לו דעס בחוק לזמנו ע"כ. וס למה לרזונס. וממילא לא ק"מ דהכי קרא נמקודס גם לפי דבריו ונראה הוא פסוק אחר.

משניות זכר חנוך גזאת ספיות ה. ואלו רואים

פרשת ויצא

[יא] וַיִּפְגַּע בַּמָּקוֹם וַיֵּלֶן שָׁם פִּי כַּאֲשֶׁר שָׁמַע וַיִּקַּח מֵאֲבְנֵי הַמָּקוֹם וַיִּשֶׂם מִרְאֲשֵׁתוֹ וַיִּשְׁכַּב בַּמָּקוֹם הַהוּא.

74 [יא] וַיִּפְגַּע בַּמָּקוֹם וַיֵּלֶן שָׁם וְגו' - ופירש רש"י: 'פגיעה זו תפלה'. יבואר, בשנקדים משנה בזבחים (פ"ב מ"ה): 'זה הכלל אמר רבי יהודה, אם מחשבת המקום קדמה למחשבת הזמן אינו חייב כרת, ואם מחשבת הזמן קודם למחשבת המקום פגול וחייבים עליו כו'.

יש לרמוז בדבריהם, כי הנה האדם צריך להתפלל ובעמדו לפני ה' ידע כי כל צרכי חמודי תבל ועניני הזמן אינם העיקרי בכח התפלה, אף כי ההכרח מביאו לזה צורך הפרנסה והבריאות, עם כל זה אין זה העיקר. אך זאת תורת האדם, שיתכוון בעיקר תפלתו שיתגדל ויתקדש שמייה רבא, ואחר כך על יסוד הנאמן הזה יתפלל גם כן על צרכי עצמו בעניני עולם הזה השייכים לעבודת הבורא בקיום הגוף בבריאות ובפרנסה, וזה ההכרח לא יגונה, כי כן אמרו חכמינו ז"ל (ע"ז ג, ב) 'שעה ראשונה יושב ושונה, שניה יושב ודן, ואח"כ זן ומפרנס'. כן האדם צריך לכוון השעות בהקדמת כבוד השם ב"ה ראשונה, כי כן יסודו רבותינו ז"ל סדר מלכות ראשונה לזכרונות, להקדים כבוד שמים תחלה לשאלת צרכיו.

ועל דרך זה רמו רבי יהודה 'אם מחשבת המקום קדמה למחשבת הזמן' - היינו מחשבת המקום ב"ה קודם בתפלתו למחשבת צרכי גופו בעולם הזה, 'אינו חייב'. 'ואם מחשבת הזמן קודם, פיגול הוא וחייב. וכן הרמוז וַיִּפְגַּע בַּמָּקוֹם. כי יעקב אבינו ע"ה התפלל תחלה על כבוד המקום ב"ה ועל בנין בית

המקדש - כמבואר במדרש, ואחר כך התפלל יעקב אבינו אם יקנה אלהים עמדי וגו' ונתן לי לחם לאכל וגו' ושבתי בשלום וגו' (לקמן כ-כא).

וַיִּפְגַּע בַּמָּקוֹם וַיֵּלֶן שָׁם פִּי כַּאֲשֶׁר שָׁמַע הנה כבר כתבו הראשונים ז"ל כי כל מעשה אבות הוא רק בשביל הבנים - וכמבואר ברמב"ן ז"ל. ולכך יעקב אבינו ע"ה בצאתו לחוצה לארץ ידע כי זה סימן לבנים, לכן השתדל להתפלל במקום ההוא על דרך שאמרו רז"ל (מעשר שני פ"ג מ"ח) 'אצל הר הבית, הבנויות בחול ופתוחות לקודש קודש, הבנויות בקודש ופתוחות לחול חול'. הרמוז, להורות עם בני ישראל היושבים בחוצה לארץ ומצפים ומיחלים על בנין בית המקדש כמו שנאמר (מלכים א, ח, מח) וְהִתְפַּלְלוּ אֵלַיךָ דָּרָךְ אֲרָצָם, וכמו שנאמר (תהלים קיח, יט) פָּתְחוּ לִי שַׁעֲרֵי צְדָקָה - וזהו שַׁעַר הַשְּׁמַיִם (לקמן יז), הרי הם כאלו הם בקודש. ולהיפך ח"ו, כאשר יושבים בארץ ישראל ופתוחות לחול במחשבתם, הרי הם כיושבי חוץ לארץ.

וזה שקבע יעקב להמשיך כל התפלות במקום ההוא של כל בני הגולה. וזה וַיִּפְגַּע פִּי כַּאֲשֶׁר שָׁמַע - הגלות הוא החושך. ובזמן הגאולה כתיב (מלאכי ג, כ) וְזָרְחָה לָכֶם יְרֵאֵי שְׁמֵי שָׁמַע צְדָקָה. וכן היה כל תפלותיו, וַיִּשְׁכַּח בְּשָׁלוֹם אֶל בֵּית אָבִי (לקמן כא) - שלם מן החטא באורך הגלות, ונשוב לבית אבינו במהרה בימינו אמן.

וַיִּשְׁכַּב בַּמָּקוֹם הַהוּא - פירש רש"י: 'באותו מקום שכב אבל י"ד שנה ששימש בבית עבר לא שכב בלילה, שעסק בתורה'. הנה יש לשום לב בטעם על מיעוט השינה של הצדיקים בלילה, כמו שנאמר (תהלים לא, מ) וַתִּבְדַּד שְׁנָתִי מֵעֵינַי. וכן מצינו אצל דוד המלך ע"ה (ברכות ד, א) שלא עבר עליו חצות לילה בשינה. וכמו כן בכל הצדיקים.

אך הנה כבר נודע ו החיצונים, והסכר חמנא לצלן. לכן, ו בתורה בלילה על יז אחרא ומכניעים אורח לסטרא אחרא לו וזהו שאמר הכתוב וְלֹא הִתְמַהֵמָה רְשָׁעִים עֲוֹנֵי תוֹרָתְךָ אֲקוּם לְהוֹדוֹת לָךְ עַל לְכָל אֲשֶׁר יִרְאוּךָ. ס לזה הוא כנ"ל, בא הוא היה בחינת ה להקם אותה. (וזה חֲשָׁתִי וְלֹא הִתְמַהֵמָה אֲנִי חֲשָׁתִי וּמִיֵּהֲרַתְּ הַמַּלְכוּת דְּקָדוּשָׁה ב גַּם הֵם חֲשִׁים, אֲךָ חֲבָלֵי רְשָׁעִים עֲוֹנֵי לְבַיִת הוֹעֵד, אֲנִי תוֹ לומד תורה מפרידם כמו שנאמר (תהלים צו וכל זה מחמת כי עבר עלי חצות לילה להם כח להתגבר ב אֲשֶׁר יִרְאוּךָ - אֲנִי הִירָאִים וְהַצְדִּיקִים נִתְפַּרְדַּת כ וזהו קָרְבוֹ רִדְפֵי זַמַּן קָ) - כאשר מתוּרְתָךְ רָחֵמוֹ - על וכן אמר המגיד ע יודע כמה וכמה ע הפסק לימודך לא ה חכמינו ז"ל 'דוד המ יעקב אבינו ע"ה או עֲשָׂרִים שָׁנָה בְּבֵיתְךָ החזקה, הוצרכתי אותה, לכן וַתִּבְדַּד ש

סו"ר תפארת שלמה בתנ"ך
מחברו של ר' אברהם אבן עזרא
מכון גולברג ספריה - ת"י

מניעה ח"ו לעבודתו יתברך, רק המניעה
הוא מצד האדם, לכך אמר המדרש: שלא
יהיה לבו חלוק על המקום שהוא שם^א.

ועל זה התפלל יעקב אבינו ע"ה,
שבכל מקום שיהיה, לא יהיה לבו חלוק
על המקום.

ויפגע במקום - בתחלה התפלל על כבוד שמים ואחר כך בקש מהקב"ה צרכיו הגשמיים

תפארת שלמה

"מחשבת הזמן קודם למחשבת המקום
פגול" - אם התפלה על צרכים הפרטיים
קודמת לתפלה על צער השכינה

ויפגע במקום וילן שם כי בא השמש ויקח
מאבני המקום וישם מראשתיו וישכב
במקום ההוא (כת, יא).

יבואר, בשנקדים משנה (זכחים פ"ב מ"ה)
אמר ר' יהודה זה הכלל אם מחשבת
המקום קדמה למחשבת הזמן, אינו חייב
כרת, ואם מחשבת הזמן קודם למחשבת
המקום, פגול, וחייבים עליו כו"כ.

ופירש רש"י: פגיעה זו תפלה (בדכות
כו, ב: "ואין פגיעה אלא תפלה" וראה בר"ר סח, ט).

הארות ומובאות

להעלות הכל להקב"ה, כי כל דבר הוא: טולם
מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה (כת, יג), וכל
אדם בר לבב צריך לזכך מדותיו בכל שעה ורגע,
והיכן שהוא עומד, הסולם עולה ער אין קץ וסוף,
וכפי שאמר הרב הצדיק הקדוש ר' שלמה
קארלינער ז"ל, על פירוש רש"י בפסוק: ואהבת
וגו' בכל לבבך, שלא יהיה לבך חלוק על המקום,
היינו בכל מקום שהוא שם, באותו מקום יעבוד
את השם יתברך, ויעלה הכל למעלה, כי הכל
בהשגחה מאת הבורא ב"ה.

צא. ראה עוד "בית אהרן" בפרשתנו ד"ה ויפגע
במקום: "ויפגע במקום, פגיעה הוא לשון תפלה
ולשון פגישה ממש (רש"י וראה חולין צא, ב; סנהדרין
צה, ב), היינו שצריך להתפלל שיפגע במקום
המיוחד לו, ואין כונתו למעלה, אלא בעולם הזה
גם כן צריך שיפגע ויתייחד במקום שהוא, וכמו
שאמר הרב הצדיק הקדוש ר' שלמה קארלינער
זצוק"ל, שלא יהא לבך חלוק על המקום, המקום
שהוא שם, שלא יקלקל".

וראה עוד שם פרשת עקב דבור הראשון:
"בכל דבר שבעולם, יש להם חיות מהקב"ה
המסתתר ומחיה אותם (ראה לעיל הארות ומובאות
אות עח), ובכל עת ובכל יום ובכל אדם ובכל
מקום, יש לתקן זאת בכל פרטי עבודתו לגבוה...
במחשבה ודבור ומעשה, כל חד לפום דרגא
דיליה, כמאמר הכתוב (שיר השירים א, ח): צאי לך
בעקבי הצאן, היינו בעקביים יש גם כן עבודת
הבורא ב"ה, וצריך כל אדם להעלות הכל
להקב"ה, אפילו מה שאדם דש בעקבו... וכמאמר
הכתוב (יהושע א, ג): כל מקום אשר תדרוך כף
רגלכם בו לכם נתתיו, היינו שאתם צריכים

צב. פירוש המשנה כך היא, הזובח זבח שלמים
לה, וחשב שיאכל ממנו דבר שדרכו לאכול כגון
בשר, או שיקטיר ממנו דבר שדרכו להקטיר,
דהיינו אמורים, חוץ למקומו, דהיינו חוץ לעזרה,
פסול הוא, דהיינו שאסור באכילה, והאוכלו אינו
ענוש כרת. ואם חשב על הזבח שיאכל או
שיקטיר חוץ לזמנו, דהיינו אחרי הזמן שקבעה
התורה (ויקרא יט, ו): "ביום זבחכם יאכל
וממחרת", דהיינו שני ימים ולילה אחד, פגול
הוא, והאוכלו ענוש כרת, כדכתיב (שם, ג, ח):

יש לרמז בדב
צריך להתפלל, ובע
כל צרכי חמודי תג
העיקרי בכח התפ
מביאו לזה - צורך
עם כל זה אין זה ז
האדם, שיתכוון בו
ויתקדש שמה רבא
הנאמן הזה, יתפלל
בעניני עולם הזה
הבורא, בקיום הגון
וזה ההכרח לא יגנו
פרק לו: "לא ישובח האדם
וראה גם של"ה הק' תורה ש
מכון שערי זיו אות לח).

כי כן אמרו חז
ב) שעה ראשונה יוש
ודן ואחר כך זן ו
הקב"ה יושב ועוסק בתור
העולם כולו... שלישיית יוש
כן האדם צריך לכ
"ואם האכל יאכל ביום
ירצה. ואוכליו עונו ישא
ובמחשב לאכול מזבחו
לזמנו, הכתוב מדבר (רא
כת, א ב).

ואם שחט על מנת
את הדם על מנת לא
שעשה עבודה אחת על
ועבודה אחת על מנת
שחט על מנת לאכול
וחצי כזית למחר חוץ ל
משום שמעורב בו פסו
הפגול חוץ לזמנו, לכן
חולק, וסבירא ליה שא
מוציאה מידי פגול, אכ

זכא אמר אלי

זכון אור האור

יש לרמו בדבריהם, כי הנה האדם צריך להתפלל, ובעמדו לפני ה', ידע כי כל צרכי חמודי תבל ועניני הזמן, אינם העיקרי בכח התפלה, אף כי ההכרח מביאו לזה - צורך הפרנסה והבריאות, עם כל זה אין זה העיקר, אך זאת תורת האדם, שיתכוון בעיקר תפלתו שיתגדל ויתקדש שמייה רבא^א, ואחר כך על יסוד הנאמן הזה, יתפלל גם כן על צרכי עצמו, בעניני עולם הזה השייכים לעבודת הבורא, בקיום הגוף בבריאות ובפרנסה, וזה ההכרח לא יגונה (ספר העקרים מאמר שלישי פרק לו: "לא ישוכח האדם או יגונה על הרבר המוכרח". וראה גם של"ה הק' תורה שבעל פה, כלל מדות - מהדורות מכון שערי זיו אות לה).

כי כן אמרו חכמינו ז"ל (עבודה זרה ג, ב) שעה ראשונה יושב ושונה, שניה יושב ודן ואחר כך זן ומפרנס ("שלש הראשונות הקב"ה יושב ועוסק בתורה, שניות יושב ודן את כל העולם כולו... שלישיית יושב וזן את כל העולם כולו"), כן האדם צריך לכוון השעות בהקדמת

כבוד השם ב"ה ראשונה, כי כן יסוד רבותינו ז"ל (ראש השנה טז, א; שם לר, ב) סדר מלכות ראשונה לזכרונות ("אמרו לפני בראש השנה מלכיות זכרונות ושופרות"), להקדים כבוד שמים תחלה לשאלת צרכיו.

ועל דבר זה רמז ר' יהודה: אם מחשבת המקום קדמה למחשבת הזמן, היינו מחשבת המקום ב"ה (בר"ד סח, ט: "שמו של הקב"ה... מקום, שהוא מקומו של עולם". ראה לעיל אות מג) קודם בתפלתו, למחשבת צרכי גופו בעולם הזה, אינו חייב, ואם מחשבת הזמן קודם, פיגול הוא, וחייב.

וכן הרמז: ויפגע במקום, כי יעקב אבינו ע"ה התפלל תחלה על כבוד המקום ב"ה, ועל בנין בית המקדש, כמבואר במדרש רבה (בר"ד סט, ז. לעיל הארות ומובאות אות כט), ואחר כך התפלל יעקב אבינו (כה, כ כא): אם יהיה אלהים עמדי וגו' ונתן לי לחם לאכול וגו' ושבתי בשלום וגו' (ראה בר"ד סט, ו).

הארות ומובאות

"ואם האכל יאכל ביום השלישי פגול הוא לא ירצה. ואוכליו עונו ישא... ונכרתה הנפש ההיא", ובמחשב לאכול מזבחו ביום השלישי דהיינו חוץ לזמנו, הכתוב מדבר (ראה זבחים פ"ב מ"ג; שם בגמרא כה, א ב).

ואם שחט על מנת לאכול חוץ למקומו, וזרק את הדם על מנת לאכול חוץ לזמנו, דהיינו שעשה עבודה אחת על מנת לאכול חוץ למקומו, ועבודה אחת על מנת לאכול חוץ לזמנו, או ששחט על מנת לאכול חצי כזית חוץ למקומו, וחצי כזית למחר חוץ לזמנו, או שחט על מנת לאכול חצי זית חוץ לזמנו וחצי זית חוץ למקומו, אין מוציאה מידי מחשבת פגול, והאוכלו ענוש כרת ר"ל, דאית ליה תפוס לשון ראשון (ראה שם בגמרא דף ל, א).

צג. ראה "תפארת שלמה" לסוכות ד"ה בגמ' + סוכה מב: "שאנו אומרים: אמן יהא שמייה רבא

המקום למחשבת הזמן, דהיינו ששחט על מנת לאכול חוץ למקומו, וזרק את הדם על מנת לאכול חוץ לזמנו, או שחט על מנת לאכול חצי כזית חוץ למקומו וחצי כזית למחר חוץ לזמנו, או אמרינן שמחשבת פסול חוץ למקומו, מוציאה מידי מחשבת פגול, ואין בו כרת, ואם הקדים מחשבת הזמן למחשבת המקום, דהיינו שתחלה שחט על מנת לאכול חוץ לזמנו, וזרק את הדם על מנת לאכול חוץ לזמנו, או בעבודה אחת שחט על מנת לאכול חצי זית חוץ לזמנו וחצי זית חוץ למקומו, אין מוציאה מידי מחשבת פגול, והאוכלו ענוש כרת ר"ל, דאית ליה תפוס לשון ראשון (ראה שם בגמרא דף ל, א).

צג. ראה "תפארת שלמה" לסוכות ד"ה בגמ' + סוכה מב: "שאנו אומרים: אמן יהא שמייה רבא

יעקב אבינו לא היה ישן בלילות ועסק בתורה כדי לבטל חוזק הקליפה שהיה בבית לבן

דוד המלך ע"ה, שלא עבר עליו חצות לילה בשינה (ברכות ג, ב), וכמו כן בכל הצדיקים.

אך הנה כבר נודע כי בלילה הוא זמן שליטת החיצונים, והסטרא אחרא מתגבר בעולם רח"ל, לכן על ידי שהצדיקים עוסקים בתורה בלילה, על ידי כן מפילים כח הסטרא אחרא ומכניעים אותם, לבל יהא להם שליטה לסטרא אחרא לטמא בני אדם חלילה.

וזה שאמר הכתוב (תהלים קיט, ס-סג):
חשתי (כ"מצודות": "ענין מהירות") ולא התמהמהתי לשמור מצותיך. חבלי רשעים עודני תורתך לא שכחתי. חצות לילה אקום להודות לך על משפטי צדקך.

הארות ומובאות

צד. וזה"ק ויחי רמב, ב: "בשעתא רעאל ליליא, פתחין סתימין, וכלבי וחמרי שריין, ושטאן בעלמא, ואתייהיבת רשו לחבלא, וכל בני עלמא ניימי בערטייהו... כד איתער רוח צפון ואיתפליג לילה, איתערותא קדישא אתער בעלמא... זכאה חולקיה דהוא בר נש דאיהו קאים בהוא שעתא ואישתדל באורייתא, כל אינון זינין בישין אעיל לון בנוקבי דתהומא רבה".

[בשעה שנכנס הלילה, השערים העליונים נסגרים, והחיצונים הנקראים כלבים וחמורים, מתירים אותם מקשריהם, ומשוטטים בעולם, וניתן להם רשות לחבל, וכל בני העולם ישינים על מטותיהם. כאשר נתעורר רוח צפון ונחלק הלילה, דהיינו בחצות, התעוררות של קדושה מתעוררת בעולם, אשרי חלקו של אותו אדם שקם ממתנו באותה השעה ועסק בתורה, כיון שהוא פותח בלימוד בתורה, כל הסטרא אחרא

תפארת שלמה

ויפגע במקום וילן שם כי בא השמש ויקח מאבני המקום וישם מראשתיו וישכב במקום ההוא (כה, יא).

פירש רש"י: באותו מקום שכב, אבל י"ד שנה ששמש בכית עבר לא שכב בלילה, שעסק בתורה (וראה בר"ר סת, יא. לעיל הארות ומובאות אות פד).

צדיקים החוגים והעמלים בתורה בלילה מבטלים כחות הטומאה השולטות בלילה

הנה יש לשום לב בטעם על מיעוט השינה של הצדיקים בלילה, כמו שכתוב (לא, מ): ותדד שנתי מעיני. וכן מצינו אצל

כר, כי כל איש אשר נגע וראת ה' בלבבו, צריך לשום עיקר מגמתו בתפלתו רק עבור כבוד הבורא ית"ש, שיתגדל ויתקדש שמו הגדול, ולא ישום על לבו מה שחטר לו בעניני העולם הזה, גם על מה שנוגע בעניני הנפש, אשר לב ידע מרת נפשו, שלא יצא ידי חובתו בעבודת הבורא, ולא שב עדיין בתשובה שלמה לנכון, וירא לנפשו מפתח הגיהנם ר"ל, גם זה אינו העיקר המכוון, רק מה שנוגע לכבוד הבורא ב"ה, אשר שמו מקלל בין הגוים".

וראה עוד שם ראש השנה ד"ה למצות תקיעת שופר: "וטהר לבנו לעבדך באמת... טהר לבנו לעבדך באמת, שיהיה כל עיקר עבודתנו רק על כבוד הש"י ב"ה, שיתגדל ויתקדש שמו רבא במהרה". וראה עוד שם לשבת קודש ד"ה בני היכלא דכסיפין; שם פרשת פינחס ד"ה ויקרב משה את משפטן.

L

חבר אני לכל אשר פקודיך. סמיכת הפסוק הוא כנ"ל, באשר כי ד היה בחינת המלכות, להקם אותה.

וזה: חשתי ולא מצותיך, ר"ל אני חשו המצות, להקם המלכו ישלוט הקליפה, כי גג ממחרים), אך אני קדם חבלי רשעים עודני, רשעים לבית הוועד, שכחתי, כשאני לומד ו יהיה להם שליטה, כמ: יתפרדו כל פועלי כי חצות לילה אקום, ע לילה בשינה, למען להתגבר בעולם, אך: יראוך, אני מחבר את

ואותם מיני מזיקים הרעיב תהום הגדול].

וראה עוד שם ויקרא ב לילה פתחין סתימין... וכל ואזלין ושטאן כל עלמא, נשא, וסחרי לאתרייהו ול ליליא כרוזא קאים וכריזו חולקיה מאן דאתער בד באורייתא". [בשעה שנח השערים העליונים, וכי הרחוקים מן הקדושה, ומשוטטים בעולם, ומחזיר להחטיאם ולטמאם או ל מקומם ואת מיטתם, כאש הממונה להכריז עומד ומנ עליונים, אשרי חלקו מי שנ

במעלה יתירה, כי יסב פת זוגה כנסת ישראל
הקנות פרישא - פירוש יקח אותנו כנסת ישראל
הפרושים מכל עניני עולם הזה.

ועל ראשי יהיו תמים נר מצוה ואור תורה
קומה ה' (למנוחתך) [למנוחתך] כו' [קח נא
אל את ברכתך והחוק מנו חונך] (זמר חי ה').
הנראה לי, דהנה כבר נתבאר פירוש הפסוק
(ירמיה ט, כב-כג) אל יתהלל חכם בחכמתו וכו', כי
אם בזאת יתהלל המתהלל השכל וידע אותי.
הכוונה כלשון ידיעה הוא היחוד כנודע. ורצה
לומר, שאין להתהלל בחכמתו שהוא לכבוד
עצמו דורש וכן בגבורתו שהוא לעצמו, אך
בזאת יתהלל המתהלל שכל חכמתו וגבורתו
הוא רק לכוונת השי"ת ב"ה ליחדא שמא
דקוב"ה ושכינתיה בחכמתו ולימודו לשמה לשם
ה'. וזה השכל וידע אותי, לגרום היחוד והשפע
בכל העולמות. פי אגני ה' עשה חסד משפט
ויצדקה בארץ, ורק באלה חפצתי נאם ה' (שם).

וזה הוא הרמו פקודי ה' 'ישרים' משמתי לב
(תהלים יט, ט). [ישרים] ראשי תיבות י"ה
ש"מיה ר"בא מ'בורך, שהכוונה בפקודי ה' מוסב
הכל על דבר זה שיתגדל ויתקדש שמו יתברך
במהרה לאוקמי שכינתא מעפרא. וזהו שנאמר
(בראשית א, ג) ויהי אור - שהוא אור תורה, אמרו
רז"ל (בר"ר א, ה) 'זהו אורו של משיח'. כי על דבר
זה הוא כל עסק התורה שצריך לכוון בה. וזה
הפירוש שאנו מבקשים זאת ועל ראשי יהיו
תמים עיקר הנר של המצוה והאור של התורה
יגרום שיהיה במהרה קומה ה' (למנוחתך)
[למנוחתך] בקץ הגאולה והיחוד עולמים, ובוזה
קח נא אל את ברכתך נכונן.

חדות ימים ושנות עולמים (שם). מובן על פי
הזוהר הקדוש (ח"א קטט, א) בפסוק
ואבדקם וזן בא בימים (בראשית כד, א), שבא עם
כל הימים עיי"ש. וזהו למען תלמד ליקאה את
ה' אלהיך כל הימים (דברים יד, כג). פירוש, שתוכל
להראות לפני ה' אלהיך כל הימים שלך שלא
חסרת אפילו יום אחד. וזהו הוא חדות ימים,
שהימים עצמם יש להם חדות ושמחה. כשאדם

מסגל בו מצות ומעשים טובים הנה היום ההוא
עולה ומשמח את עצמו לפני השי"ת. וזהו ענין
קדושת היום - וכמו שאמרו ז"ל (שבת פז, ב) 'אותו
היום נטל עשר עטרות', שהיום עצמו נתעטר.
וכן בשבת ובברכתו מכל הימים כו' (שמו"ע לשב"ק
- ערבית), והבן.

בני היכלא דכסיפין [למחניו זיו דועיר אנפין]
יהון הקא ביהאי תפא [דביה מלכא בגלופין]
צכו לתרא ביהאי וערא בגו עירין וכל גרפין] חרו
השתא ביהאי שעתא [דביה רענא ולית ועפין]
(אחיקינו סעודתא). הנה כתיב (ירמיה ז, ד) היכל ה'
המה. ר"ל הצדיקים ההולכים תמיד במחשבתם
להיות עומד ומצפה על גדלות הבורא ולישועת
ישראל המה בחינת היכל להקדושה. כי הנה
כתיב (תהלים לג י"א) ה' הפיר עצת גוים עצת ה'
לעולם תעמד. כי בשעה שהאדם חושב רק על
צרכיו הוא כמו עצת עכו"ם, כי בזה הם שווים
לחשוב על ככה. וזה שאנו מתפללים (שחרית -
ברכת אהבת עולם) ושבדור כו' שלא יהיה עלינו העול
הזה בצרכי עולם הזה, רק כל מגמת חפצינו
יהיה על כבוד הבורא ב"ה כנ"ל. וזהו שנאמר
(ויקרא כ, כו) ואבדל אתכם מן העמים כו' ואם אין
דעת הכולה מנין.

וזהו שנאמר (תהלים קד, לא) יהי כבוד ה' לעולם
ישמח ה' במעשיו. ישמח אותיות 'משיח'.
פירוש, כאשר האדם הולך במחשבתו על כבודו
יתברך שמו אז 'משיח' בכל מעשיו. כי בכל
עבודתו בתורה ומצות הוא במחשבתו לאוקמי
שכינתא מעפרא, לכן גם עתה זוכה ורואה
בנחמתה ובישועת ישראל. וזהו שאומרים בני
היכלא דכסיפין - הם הצדיקים שהולכים בדרך
זה להיות מצפה על כבוד הבורא ב"ה ונכספה
נפשם לראות ישועת ישראל. יהון הקא ביהאי
תפא כו' חרו. השתא ביהאי שעתא דביה רענא
דרענא - שהם משמחים את עצמם גם בימי
הגלות ברעווא דרעוין כו', כי הדבר זה מוכן גם
עתה, כמו שאמרו חכמינו ז"ל (בר"ר א, ה) 'שמו
של משיח קדמה לעולם'. וזה הרמו בגמרא (ביצה
ב, ב) 'דאמר רבה כל ביעא דמתילדא האינדנא

סרי תבואו שלמה תתק

חוצות

חובליץ שלמה בבן מרדכימסק זצ"ל

אלי מנחם ססניא מיר

מאתמול גמרא לה'. 'רבה' הוא מלשון 'יהא שמייה רבא'. 'מאתמול גמרא לה'. 'והאידנא' - רמז לשם אדנ"י, 'גמרה לה' - שגם עתה הוא נגמר. והבן. L

בגמרא (ברכות ה, ב) כל המשלים פרשיותיו עם הצבור שנים מקרא ואחד תרגום מאריכין לו ימיו ושנותיו. הלשון 'פרשיותיו' אינו מדוקדק. הנראה לרמז בזה, על פי הידוע לכל אדם הרוצה להתנהג בפרישות וחסידות כי יותר נקל הוא לאדם אם הוא יושב בחדר לבדו ואינו מעורב עם הבריות יכול להתנהג יותר בפרישות, לא כן אם הוא בצבור בין חבורת אנשים. לכן הורה לנו בזה התורה בגמרא דרך הנכון לזה, כי אף אם הוא בצבור יעשה את שלו, אף כי כבד עליו ואינו יכול להתנהג כל כך בפרישות גדול. וזה הרמז 'כל המשלים פרשיותיו' - ר"ל פרישות שלו, 'עם הצבור' - אף בהיותו עם הצבור. 'שנים מקרא ואחד תרגום' - פירוש לפי הערך הוא בקטנות המדריגה כמו התרגום לפי ערך מעלת המקרא. אעפ"כ 'מאריכין לו ימיו ושנותיו' - שיהיה לו אריכות ימים ושנים ויתנהג במספר שנותיו הפרישות אשר עלה בלבו להתנהג בו. ה' ישימנו מעושי רצונו ויאריך ימינו ושנותינו אמן.

ולא יקרא לאור הנר כו' אמר ר' ישמעאל בן אלישע אני אקרא ולא אטה פעם אחת קרא וביקש להטות אמר כמה גדולים דברי חכמים שהיו אומרים לא יקרא לאור הנר רבי נתן אומר קרא והטה כו' לכשיבנה בית המקדש אביא חמאת שמינה (שבת יב, ב). שם בתוספות ד"ה רבי נתן וכו' הקשו: 'הלא אפילו בהמתן של צדיקים אין הקב"ה מביא תקלה על ידם, צדיקים עצמם לא כל שכן' עיי"ש. ולכאורה גם הלשון 'כמה גדולים דברי חכמים' כו' אינו מובן.

הנראה לי לבאר, כי בא להורות לאדם תוקף גזירת דברי חכמים לשמירת המצות, אשר רוח ה' דבר בם כי מאחר שכן גזרה עמהם החכמה העליונה לא יתכן במציאות הבחירה

האנושית להתפאר בה כי ימלט מאיסור גם בלתי גזרתם וגדרם. כי דבריהם חיים וקיימים. ואם יצוייר באיזה אופן להשמר בלתי גזרתם היה ח"ו דבריהם ללא צורך. על כן ההכרחי להכשל כל העובר על דבריהם כדי לאמת קיום תקנתם. כמו שמצינו אצל שלמה המלך ע"ה שאמרו רז"ל (שיהש"ד ה, ח) 'ואף היו"ד של לא ירבה לו נשים התרעמה לפני הקב"ה בשעה שאמר אני ארבה ולא אסור'. והוא אף אם הבחירה היא חפשית באדם לשמור ארחות דרכו לבל יפול ברשת איסור חלילה באחת מן המצות אשר לא תעשנה מכל מקום צריך ליוזר גם בגזירות הרחקות התורה אשר סביב לגדר האיסור לבל יקל בעיניו ולבל יתחכם נגד דבריו אשר עשה. על כן באתה עליו התשובה 'יאבד הוא' כו'.

וכן היה הענין, רבי ישמעאל בן אלישע כי התאמץ לקרות ולנסות אומן דבריהם. אם כי באמת היה יכול לשמור את עצמו מלהטות, אבל אחרי אשר כבר אמרו הגבור לא ימלט נפשו. ואם הם אמרו וגדרו שמא יטה בעל כרחו יפול ברשת אם יעמוד לנגדם. וזהו שאמר 'כמה גדולים דברי חכמים כשל תורה'. וממילא מתורץ קושית התוספות, כי אין זה מענין התקלה. אך להורות כי דבר אלהינו יקום לעולם.

ביום השבת ביום השבת יערכנו לפני ה' (ויקרא כד, ח). מרגלא בפומיה דהרב הקדוש הגאון מוהר"י מפשעבארזי זלה"ה בשם הרב בעל המחבר ספר מגלה עמוקות ז"ל כי כל המצות שהאדם עושה בכל ששת ימי המעשה יש להם עליה בכל לילה, וגם ביום השבת יותר בעולמות העליונים. אך המצוה שהאדם עושה ביום השבת יש. לנ עליה באותו יום, כי הלילה שאחריו הוא חול ופסק כח קדושת השבת. וזהו פירוש ביום השבת - מה שנעשה ביום השבת תורה ומצוות, ביום השבת יערכנו לפני ה' - לעלות למכוננו בעולם העליון. כי גם כל השולחנות של בני ישראל הסדורים למטה

בעולם הזה בקדושת המיוחד לזה להיות שלמטה. וזהו שנאמר (א) 'שכל ימיו היה

במוצאי ש
אמר שמר אתה בך
כא. יב. דהנה
רצה) והשב את העבו
לרצון תמיד עבודת
בזמן ביאת הגואל
העבודה בשמחה וב
שאת מהעבודת אשר
שאנו מתפללים שתה
אז ולא נבוש בהם, כי
לעולם ועד גם בזמן
הימים האלו. וזהו ו
עבודת ישראל עמך.
בקר יום אחד (בראשי

למצות תקיעת שופר

הנה יש להתבונן ביום הזה שהוא יום הדין, ובפרט במצות תקיעת שופר שכל עבודת היום הזה הוא רק בדחילו ולא ברחימו - מחמת אימת יום הדין, ואם כן לפי המבואר בזה הקדוש ובספרים שמצות עשה צריכה להיות בדחילו ורחימו. אם כן הלא גם במצות עשה של תקיעת שופר צריך גם כן דחילו ורחימו, ואיך שייך זה כהיום הזה הגדול והנורא, ואיפא הוא השמחה של מצוה.

אכן, הנה האמת כי העיקר מה שאמר הכתוב (תהלים ק, ב) עבדו את ה' בשמחה, היינו לשמח את השי"ת ב"ה כשאנו מזכירין להשי"ת ב"ה שלבסוף יהיה ה' אֶחָד וְשָׂמוֹ אֶחָד (זכריה יד, ט) וְאֵת רוּחַ הַטְּמֵאָה אֶעְבִּיר מִן הָאָרֶץ (שם יג, ב). כמו שנתבאר פירוש הכתוב (תהלים קד, לד-לה) יֵעָרֵב עָלָיו שִׁיחֵי אֲנָכִי אֲשַׁמַּח בְּה' יִתְמוּ חַטָּאִים מִן הָאָרֶץ. ר"ל, אני ידעתי כי השי"ת ב"ה יֵעָרֵב עָלָיו שִׁיחֵי יוֹתֵר מִכֹּל וְאֲנָכִי אֲשַׁמַּח וְאֵיפֹא שְׂמִיחָה בְּמָה שְׂאֻזְכִּירוֹנוּ כִּי יִתְמוּ חַטָּאִים מִן הָאָרֶץ ולבסוף יהיה הוא ושמו אחד. וזהו יִשְׁמַח יִשְׂרָאֵל בְּעֲשִׂיו בְּיַיִן וְגִילוֹ בְּמִלְכָם (תהלים קמט, ב) - משמחים אותו במה שיהיה לעתיד בהגאולה במהרה בימינו.

7 וזהו תאיר ארץ מפבדף נגילה ונשמחה בך - (פיוט יריד נפש). נגילה ונשמחה בך גם עתה במה שבמהרה שתאיר ארץ מפבדף. וזהו וְשִׁמַּח נַפְשֵׁנוּ בִּישׁוּעַתְךָ וְטִהַר לִבְנוֹ לְעַבְדְּךָ בְּאַמֶּת (שמונה עשרה לשב"ק). כלומר על דרך זה שישמח לבנו בישועתך למעלה כביכול בזה טהר לבנו לעבדך באמת שיהיה כל עיקר עבודתנו רק על כבוד השי"ת ב"ה שיתגדל ויתקדש שמייה רבא במהרה. וזה שאומרים בתקיעת שופר אֲשֶׁרֵי הָעַם יִדְעֵי תְרוּעָה - שיודעים לרצות את בוראם בתרועה, ובמה הם מרצים אותו - ה' בָּאוֹר פְּנִיךָ יְהַלְכוּן, ר"ל שבמהרה תהיה הגאולה וְהָיָה לְךָ ה' לְאוֹר עוֹלָם וְאֵלֶיךָ לְתַפְאֲרָתְךָ (ישעיהו ס, יט) והיה ה' לאור יומם ולאורו נסע ונלך בְּשִׂמְךָ יְגִילוּן כָּל הַיּוֹם

הפירוש וכן צדיקים יראו וישמחו, על דבר זה שמחו מה שיראו.

[מכתב יד קדשו]

וְכֵן צַדִּיקִים יִרְאוּ וְיִשְׂמְחוּ וכו' וְחַסִּידִים בְּרִנָּה יְגִילוּ. יבואר על פי הידוע גדול מעלת הצדיקים וכל הנלווים אליהם ומסתופפים בצילם ומכתתים רגליהם לקבל פניהם. אשר מעת בא הבעש"ט לעולם וגילה הדבר להפיץ ענן אורו על פני תבל. כי מקודם הזמן הזה היו צדיקים בדור העוסקים בתורה ובעבודה וגמילות חסדים והיו פרושים ויושבים בבתיים והיו קדושים וטהורים. אך עתה בדורות הללו הוא העיקר הגדול לאחוז באילן גדול ולהסתפח בנחלתו, ודבר זה עומד להם לזכות בזה ובבא, אשר גם לעתיד כתיב (זכריה ט, כג) יִתְזַיְקוּ עֲשָׂרָה אֲנָשִׁים כו', וכל אחד לפי מדריגתו יזכה לחזות בנועם ולקבל פני האבות הקדושים והצדיקים אשר לפנינו בכל דור ודור. ולזאת לא נוכל להשיג בלתי התדבקות עם צדיקי הדור שיחיו לאורך ימים טובים ולאורם נסע ונלך.

וזה הרמז בלשון הזה וכן צדיקים יראו וישמחו - מה שנוכה לראות פני הצדיקים זאת היא השמחה גם עתה במה שיזכו לעתיד לראות פני הצדיקים הקודמים והאבות הקדושים. לכן גם עתה וחסידים ברינה יגילו - על דבר זה אנו שמחים שאנו זוכים עתה לקבל פניהם להופיע עלינו אור קדושתם שנוכה במהרה לקבל פני משיחנו וכל הצדיקים שיעמדו בתחיית המתים. ובמהרה נזכה לראות בנחמת ציון וירושלים אמן.

וְכֵתוּב לַחַיִּים טוֹבִים (שמו"ע לעשי"ת). [וְכֵתוּב] - לא על ידי שליח, אזי בודאי הוא לַחַיִּים טוֹבִים. וזהו הפירוש אֵל תָּבֵא בְּמִשְׁפַּט עֲמֵנוּ (מעריב ליל יוכ"פ). ובמקום אחד נאמר מִלְּפָנֶיךָ מִשְׁפָּטִי יֵצֵא וכו' [עֵינֶיךָ תַחְזִינָה מִיִּשְׂרָאֵל] (תהלים יז, ב) - דאם מלפניו יצא המשפט בודאי עֵינֶיךָ תַחְזִינָה מִיִּשְׂרָאֵל. מפי עליון לא תצא וגו' (איכה ג, לח).

[לקוטים]

ר - פירוש אחרים.

זוא ישוב נוח לשוב הו מְכַנְּסֵי הַרְחֵמִים ב"ה כנ"ל. הוא זוכר זצטער על מים האלו

זב יד קדשו]

מים נוזלים.

(א) ויראו

ק. ב) עבדו

דו את ה'

קדוש ה"י

ש תירוצו.

טוב מביא

תא ממדת

מאדם רע

א להבורא

גונש, ואין

זות מצינו

זרא אדם.

אימת בשר

היראה זו

י' אם יבא

שמחה אם

אה מחמת

, כדאיתא

לדוד חיים

י' כו) יראת

שמים הוא

שר כאשר

זחה בצידו

הני תרי

דו את ה'

אז ישיר.

וכן גם כן

סו גאור אלמג - מוזיקה
גאור

מוזיקה אלמג בכמן מרזאנסק זצ"ל
י"א מכוון גוצאט סטריג

ובכצונך תרום קרנינו (תהלים פט, יז-יח) - לעתיד שתורום קרן ישראל לעתיד.

והנה על דבר זה שייך השמחה במצות תקיעת שופר כיום הזה. באשר יש בו הרמז על תקיעת שופר העתיד וְהָיָה בַיּוֹם הַהוּא יִתְקַע בְּשׁוֹפָר גָּדוֹל (ישעיה כז, ג) והשטן מתבהל מפני זה כמבואר בזוהר הקדוש. ולכך מתעורר על ידי כן השמחה למעלה, ומזה יגיע גם כן השמחה לבני ישראל למטה בעבודתם ותקיעתם היום הזה. וזה שרמזו הכתוב (דברים טז, טו) שְׁבַעַת יָמִים תִּחַג לַה' אֱלֹהֶיךָ בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר. ר"ל, שבעת ימים מרמזים על היקף שבעים שנה של חיי האדם, ואמר הכתוב כל שבעים שנה תחג ותשמח לה' אֱלֹהֶיךָ בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר. פירוש, רק בזה תשמח אותו כי במהרה יהיה במקום אשר יבחר בהגאולה העתידה בירושלים. ואמר הכתוב (שם) פִּי יִבְרַךְךָ (וגו') בְּכֹל תְּבוּאָתְךָ וּבְכֹל מַעֲשֵׂה יָדֶיךָ וְהָיִיתָ אֶף שִׂמְחָה. פירוש, אבל במה שיברכך בכל טוב בעולם הזה בזה תהיה אף לשון מיעוט (סנהדרין נט, ב) - יהיה לך שמחה מועטת, כי מה שמחה זו עושה. אך העיקר לְמַעַן יִזְמְרְךָ כְּבוֹד וְלֹא יֵדַע ה' אֱלֹהֵי לְעוֹלָם אֲדוֹנָי (תהלים ל, ג).

בתחילה עלה במחשבה לברוא את העולם במדת הדין וראה שאין העולם מתקיים ושתפו מדת הרחמים למדת הדין (בר"ד יב, טו). לכאורה תמוה איך שייך השתנות בהבורא ב"ה ח"ו ועוד, הרי מבואר (תהלים פט, ג) עוֹלָם חֶסֶד יִבְנֶה.

אך הנה ידוע דברי המדרש ה' צִלְף (תהלים קכא, ה), כי כמו שהאדם מתנהג כך הקב"ה מתנהג עם האדם - כדאיתא במדרש (ויק"ד יא, ה) עִם חֶסֶד תִּתְחַסֵּד (תהלים יח, כו), רבי יהודה פתח באברהם, בשעה שהיה אברהם מתנהג עם הקב"ה בחסידות אף הקב"ה היה מתנהג עמו בחסידות, ובשעה שבא עמו בתמימות אף הקב"ה בא עמו בתמימות. 'נִשְׂא עֵוֹן וְעָבַר עַל פְּשָׁע (מיכה ז, יח) - למי נושא עון למי שעובר על

והנה ראש השנה נקרא יום הדין, היינו החשבון מכל השנה, וגם קבלת עול מלכות שמים מחדש. וזה אי אפשר רק במסירת נפש וגופו ומאודו לשמים, ובזה שתים הוא עושה מחמת שמוסר נפשו למיתה. ובזה נתכפר לו כל עוונותיו כמבואר בכוננת נפילת אפיים אחר הווידוי, מחמת שמוסר עצמו למיתה עבור עוונותיו ממילא מסתלקין המקטריגים כולם, אם יש דין למטה אין דין למעלה' (דברי ה, ה) ועוד שמחדש המלוכה צריך קבלת מלכות שמים והיינו אפילו ליהרג עבור קדושת שמו, שבלאו הכי אין זה קבלת מלכות שמים. ובזה נפטרים מן הדין על לשעבר. ובזה שאנו מקבלים עלינו עול מלכות שמים מחדש בטוב מעשה בראשית ועושה עמנו חסד ונותן לנו חיים ופרנסה ושלוש וכל טוב. וזה בכל שנה ושנה חוזר הדבר לקדמותו ומתעורר בריאת עולם מחדש. [חסר הסיום]

שׁוֹבָה יִשְׂרָאֵל עַד ה' אֱלֹהֶיךָ (הושע יד, ב). 'גדולה תשובה שמגעת עד כסא הכבוד' (ימא פו, א), 'פי תשוב אל ה' אֱלֹהֶיךָ בְּכֹל לִבְבְּךָ וּבְכֹל נַפְשֶׁךָ (דברים ל, י). 'תשובה קדמה לעולם' (פסחים נד, א). היינו שעיקר התשובה הוא מסירות נפש כמבואר בכוננת נפילת אפיים בכתבי האר"י ז"ל, וכמו שעשה רבי אלעזר בן דורדאי (ע"ז י, א). שבא לעולם הנשמות עולם הבינה שמשם באים הנשמות כידוע. ועולם הבינה הוא כסא הכבוד. ולא התענית הוא התשובה. אֲוִלִים מִדְּרָךְ פִּשְׁעָם וּמַעֲוֹנֹתֵיהֶם יִתְעַנּוּ (תהלים קו, יז), היינו שהוא אוולת ושטות מה [שסוברים שהתענית לבד מועיל להם בלי תשובה נכונה]. אך כך יתנהגו אֲרָפָא מְשׁוֹכְתָם אֲהָבָם נִדְבָה (הושע יד, ה), נדבה הוא הרי זו (ו)הוא מסירות נפש נְדִיבֵי עַמִּים נֶאֱסָפוּ עִם אֱלֹהֵי אֲבֹרָהֶם (תהלים מז, י) - כמו אברהם שנשלך לתוך כבשן האש על קדוש השם.

אתם נצבים היום כלכם לפני ה' ואלהיכם

איש ישראל (דברים השנה ולהורות דו לבחון ולבדוק כל ושס"ה גידיו אם ח"ו. כי דרך איש נ נדמה לו כי בא לי אך כאשר יבדוק ו באפשרי לבא לש רמ"ח איבריו וע וכולם יהיו תמיני ששמענו עבור הו ולה"ה מזאטשוב אתה לנתחיה. שה אבר ואבר

וזה הפירוש אתם (וזה"ק ח"ב לב, שלימה בכל רמ"ח כולם ברורים ונג שְׁכַטִּיכֶם וכו', אז הצדיק יסוד עולם, כל - רמז לבחינת על פי מה שא 'עתיד הקב"ה לה עולמות'. איש רמ לאלופו של עולם מאלופו של עולם מגע זרים וי

או יאמר אתם נצ לרמז על יום להתחזק מאד בח הקדום לבריאת ז שנחערב טוב ברע וזהו שאומרים א דברים כפולים. : שנקרא 'אבי' כמו וכו' וְאֲבִיתָה תְּהִי שרמזו חכמינו ז" ישראל ב' שבתוח

השבתות הא' הו

דרי

בהיותם בעולם הזה ובעולם הבא בגן עדן. וזהו פירוש וּבְכֵן צְדִיקִים יִרְאוּ וַיִּשְׂמְחוּ (שמו"ע לימים נוראים). שיש להם שמחה מה שרואים צדיקים כדי לתת שבח והודיה להשי"ת.

וזוהו פירוש 'תורה קנין אחד' - על ידי התורה יכול האדם להשיג קנין באחדותו יתברך שמו. 'אברהם קנין אחד' - פירוש על ידי שהאדם נותן הודיה להשי"ת אשר ברא את אברהם, גם כן יכול להשיג קנין באחדותו יתברך שמו. וזהו פירוש המשנה (אבות פ"ו מ"א) 'שנו חכמים בלשון המשנה ברוך שבחר בהם ובמשנתם'. שהיה קשה למסדר המשנה מה שמזכיר שם התנא האומר ההלכה, ומאי נפקא מינה מזה מי שאמר ההלכה זו. ומתוך 'ברוך שבחר בהם ובמשנתם'. משום שעל ידי זה כשאדם לומד ומזכיר שם התנא הוא מברך השי"ת שברא הצדיק התנא הזה רבי מאיר ורבי יהודה וכדומה לקבל נחת רוח מהם.

וזוה 'כל האומר דבר בשם אומרו' - היינו שם התנא האומר, 'מביא גאולה לעולם' (שם פ"ו מ"ד). כדרך שאמרו (יבמות כו, א) 'שפתותיו דובבות בקבר'. כי על ידי שמזכיר הצדיק האומר הוא נותן הודיה להשי"ת והוא מעורר החיות בעצמותיו המונחים בקבר. כמו שאמרו (אבות פ"ד מ"ח) 'כל המכבד את התורה גופו מכובד על הבריות'. כי על ידי התעוררות החיות שהיה בו מקודם הוא בחינת מייך נוקבין לעורר למעלה למעלה רצון הקדום ולהוריד למטה לבני ישראל אשר הם חיים עודנה השפעות טובות וחסדים בזכות הצדיקים השוכנים בגן עדן. וזה 'מביא גאולה לעולם' [חסר סיום הפסוק שהתחיל].

מושנה במסכת סוכה (פ"א מ"ד): כל דבר שגדולו מן הארץ ואינו מקבל טומאה מסככים בו כו'. הנראה לרמז בזה, על פי הידוע שהעיקר גדלות הבורא ב"ה הוא מן התחתונים האדם קרוץ מחומר העושה רצונו ית"ש. וזהו שנאמר בתורה (דברים ז, כא) פִּי ה' אֱלֹהֶיךָ בְּקִרְבְּךָ אֶל גְּדוֹל וְנוֹרָא. ר"ל, שעיקר גדולת הבורא ב"ה הוא בְּקִרְבְּךָ הם בני ישראל עושי רצונו יתברך

שמו. וזה גם כן מה שכתוב בתהלים (קד, א) בְּרָכִי נַפְשִׁי אֶת ה' ה' אֱלֹהֵי גְדֻלַּת מְאֹד. וזה המעלה השיג משה רבינו בהיותו בשמים ממעל וראה את המלאכים ושרפים העומדים על משמרתם. ולזאת ברדתו אמר לישראל (דברים י-טו) הֵן לַה' אֱלֹהֶיךָ הַשָּׁמַיִם וְשָׁמַיִם הַשָּׁמַיִם בְּאֲבֹתֶיךָ חֶשֶׁק ה'.

וזוה הרמז במשנה זו 'כל דבר שגדולו מן הארץ' - פירוש, שעיקר גדלותו יתברך שמו הוא 'מן הארץ' - בני ישראל דרי מטה העושים רצונו ית"ש. אך זאת אנו מבקשים מהשי"ת שעל כל פנים נהיה שמור מן החטא להיות כדבר שאינו מקבל טומאה. ומצוה סוכה רמוז לזה להיות עלינו ועל כל ישראל בחינת אור המקיף שנהיה שמורים מן החטא כל השנה מעתה ועד עולם. אמן.

בגמרא סוכה (מב, א): מדאנביה נפק ביה הנראה לבאר בזה הענין שאנו קורין זה היום 'הושענא רבא'. על דרך שאנו אומרים (קריש) אָמֵן יְהֵא שְׁמִיה רַבָּא כו'. כי כל איש אשר נגע יראת ה' בלבבו צריך לשום עיקר מגמתו בתפלתו רק עבור כבוד הבורא ית"ש שיתגדל ויתקדש שמו הגדול, ולא ישים על לבו מה שחסר לו בעניני עולם הזה. גם על מה שנוגע בעניני הנפש אשר לב יודע מרת נפשו שלא יצא ידי חובתו בעבודת הבורא ולא שב עדיין בתשובה שלימה לנכון וירא לנפשו מפחד הגיהנם רחמנא לצלן, גם זה איננו העיקר המכוון רק מה שנוגע לכבוד הבורא ב"ה אשר שמו מחולל בין הגוים. כידוע שאין שמו שלם ולא הכסא שלם עד אשר יבא מהרה משיח צדקנו ויחיש גאולתנו.

וזוה הפירוש 'יהא מונח עד שיבא אליהו' (בבא מציעא כ, א). 'יהא' אותיות 'יה' משם הוי"ה ו'א' מתיבת 'כסא' כמו שנאמר (שמות יז, טז) פִּי יָד עַל פֶּס יָהּ. וזה דאיתא בזהר הקדוש (זהר חרש בלק) ברבי שמעון בן יוחאי: 'בכה רבי שמעון ואמר ווי דגלותא אתמשך' וכו'. וגם מצינו (חגיגה ה, ב) שהקב"ה כביכול בוכה בכל יום. ועיקר הדבר תולה בנו מה שאנו מגדילים ומרוממים

פכודו ית"ש, הנאנה והגדלה מפארים ומרומ השונאים, כמו י אשינה לה' פי וגם דוד המלך אקרא ה' ימן פתכלית העניו שלו בזמן התכל העוז והענוה ל וממשלה לעשו הענווה הוא סו מצפה על ההו ומרוממים כבו וזוהו שאמרו ב אחמיניה. נפשו שלא יצא רבושה תכסה פו יודע אם יזכה ל עומד ומצפה שי (תהלים קיח, כה) אָנֹכִי הוִי"ה ב"ה בכ הושיעה נא. אָנֹכִי א'ביהוא - שהע עבור כבודו יתב בְּקִרְבְּתָם לְפָנַי (הפסרה) שְׁמַחְנוּ ה פירוש, העבדות בעבדות הזה. לנ שלח לְכֶם אֶת הַ פירוש, קודם הג של אליהו להיות בבחינה זו כנ"י וזה ענין קריאת ה) - פירש ולא אלהי העונו מקבלים יחודו ו אחד יכירו וידעו

כבודו ית"ש, כמו שאומרים (האדרת והאמונה) **הַפְּאֹרֶת וְהַגְּדֵלָה לְחַי עוֹלָמִים**. ועל ידי שאנו מפארים ומרוממים כבודו ית"ש ממילא נופלים השונאים, כמו שאומרים בשירת הים (שמות טו, א) **אֲשִׁירָה לַה' פִּי גֹאֵה גֹאֵה סוֹס וְרִכְבוֹ רָמָה בַּיָּם**. וגם דוד המלך ע"ה אמר (תהלים יח, ד) **מִהֶלֶל אֶקְרָא ה' וּמִן אִיבֵי אֲנֹשֶׁעַ**. כי הקב"ה הוא בתכלית העניויות, ואין לשער גודל הסבלנות שלו בזמן התכלית כמו שאומרים (האדרת והאמונה) **הַעֲזוּ וְהַעֲנוּהוּ לְחַי עוֹלָמִים**, אף כי בידו העוז וממשלה לעשות בהם כרצונו אולם מגודל הענווה הוא סובל ומעלים עין מסוררים. והוא מצפה על ההתעוררות לתת שאנו מפארים ומרוממים כבודו ית"ש אשר כל זאת יהיה עיקר מגמתינו.

סובב והולך כל העבודות של אדם בעולם הזה וְאֶהְכֶּתֶּךָ וְכו' וְשִׁנְנָתְם לְכַנְיָךְ (שם ה-ז) כולם על כוונה הזאת, לרוממות כבוד הבורא ב"ה. וזה גם כן הרמז בגמרא 'מדאגביה נפיק ביה'. על ידי שאנו מרוממים ומגביהים כבודו יתברך שמו על ידי זה מוציאים אותו כביכול מהגלות לקרב הגאולה. וזהו שאמרו במדרש (ויק"ד ל, ט) במצות הלולב: 'כפות תמרים זה הקב"ה'. רמוז על הנ"ל. עוד יש לומר 'מדאגביה נפיק ביה'. על ידי שאנו מגביהים כבודו על ידי ישועת ישראל, מתרומם כבודו ית"ש המצפה לרומם קרן ישראל, ועל ידי זה גם כן אנו מוציאים אותו כביכול מהגלות. וזה שנקרא 'הושענא רבא' כנ"ל. מחמת שעתה עת רצון להתפלל על ישועת ה' במהרה אמן. L

וזהו שאמרו בגמרא (סנהדרין צח, ב) 'ייתי ולא אחמיניה'. פירוש, אף כי האדם יודע מרת נפשו שלא יצא עדיין ידי חובתו בתורה ומצות, ובושה תכסה פניו כאשר יבא משיח צדקנו ומי יודע אם יזכה לראותו. עם כל זה צריך להיות עומד ומצפה שיבא במהרה בימינו. וזהו שנאמר (תהלים קיח, כה) **אָנָּה ה' הוֹשִׁיעָה נָּא**. פירוש, השם הוי"ה ב"ה במהרה יהיה בשלימות - בזה הוֹשִׁיעָה נָּא. אָנָּה ראשי תיבות אליהו, נ'דב א'ביהוא - שהעבודות שלהם היה בדרך זה רק עבור כבודו יתברך שמו כמו שנאמר (ויקרא טו, א) **בְּקִרְבָּתְךָ לְפָנַי ה' כו'**. וזהו שאומרים (ברכת הפטרה) **שִׁמְחֵנוּ ה' אֱלֹהֵינוּ בְּאֱלֵהוּ הַנְּבִיא עֲבָדְךָ**. פירוש, העבודות של אליהו שהיה הולך כל ימיו בעבודות הזה. לכן כתיב (מלאכי ג, כג) **הִנֵּה אָנֹכִי שֹׁלַח לָכֶם אֶת אֱלֵיהֶם הַנְּבִיא לְפָנַי בּוֹא יוֹם ה'**. פירוש, קודם הגאולה יתן לנו בלבבנו העבודות של אליהו להיות כל אחד ואחד מבני ישראל כבחינה זו כנ"ל, ועל ידי זה יומשך הגאולה.

במסכת סוכה פרק ד' (משנה ז) מיד התינוקות שומטין את לולביהון ואוכלין את אתרוגיהון. הנראה לי, על פי מה שפירשתי לעיל 'הפריש ז' אתרוגים לז' ימים כל אחד יוצא בה ואוכלה לאלתר' (סוכה מג, ב). לפי הידוע כי ענין מצות ד' מינים הללו ובפרט האתרוג הוא התיקון לחטא אדם הראשון כמו שנאמר (ויקרא כג, מ) **וּלְקַחְתֶּם לָכֶם בַּיּוֹם הַרְּאִשׁוֹן - כַּמְבוֹאֵר לְעִיל עֵינַיִשׁ**. וידוע מה שאמר הבעש"ט בפירוש הפסוק (תהלים קז, ה) **רְעִיבִים גַּם צִמְאִים נַפְשָׁם בָּהֶם תִּתְעַשֵּׂף**. כי כל ענין אכילת האדם הוא להעלות הניצוצות קדושה העטופים ומפוזרים בהמאכלים. וזה שאמר הכתוב **רְעִיבִים גַּם צִמְאִים נַפְשָׁם בָּהֶם תִּתְעַשֵּׂף**. ר"ל, למה ברא הקב"ה האדם באופן הזה שיהיה רעב וצמא. התירוץ בזה: כי נפשם בָּהֶם תִּתְעַשֵּׂף. הם הניצוצות קדושה הנפזרים ומעוטפים בהמאכלים מבקשים תפקידם ומשתוקקים להיות להם עליה למקור מחצבתם. לכן מוכרח האדם להיות רעב וגם צמא כדי להעלות אותם.

וזהו שאמרו (ימא כח, ב) 'קיים אברהם אבינו אפילו עירובי תבשילין'. פירוש, שהיה מקיים להעלות התערובות אשר בהתבשילין - הם הניצוצות קדושה. וזהו פירוש עֲשֵׂה מִשְׁפָּט

קדושה
הזה
ממעל
על
ביום
ים
יו
תברך
מטה
קשים
זחטא
מצות
שאל
וא כל
ביה
קורין
מרים
אשר
גמתו
תגדל
מה
ונגוע
יצא
צדין
ופחד
עיקר
אשר
שלם
שיח
בכא
וי"ה
זי
חדש
זעון
חגיגה
זיקר
מים

תְּנֵה לָנוּ אַחִיזָה בְּתוֹךְ אַחֵי אֲבִינוּ:

אחסנא פגו אחי אבונא: הן קרב משה ית דינהן קדם ?? ויאמר ?? למשה למימר: זארות פנת צלפחד ממללן מתן תתן להון אחודת אחסנא פגו

→ דה ויקרב משה את משפטן לפני יהוה: פ

רביעי ויאמר יהוה אל משה לאמר: ז פן

בנות צלפחד דברת נתן תתן להם אחות

ו"ן רבתי

רש"י

(ה) ויקרב משה את משפטן. נתעלמה הלכה ממנו וכאן נפרע על שנטל עטרה לומר (דברים א) והדבר אשר יקשה מכס תקריבון אלי (סנהדרין ט). דבר אחר ראוייה הימה פרשה זו להכחז על ידי משה אלא שזכו בנות ללפחד ונכחזה על ידן: (ז) בן בנות

צלפחד דברת. כמרגומו יאות. כן כמזנה פרשה זו לפני בנרוס מגיד שראתה עיני מה שלא ראתה עינו של משה: בן בנות צלפחד דברת. יפה מצעו. אשרי אלס שהקצ"ה מודה לדבריו: נתן תתן. שני חלקים חלק אביהן שהיה מיוצאי מצרים. וחלקו עם

תורה תמימה

כי אין לו בן. למה נאמר והלא כבר נאמר ובנים לא היו לו, אלא שהיו חכמות ודורשות שאם היה לו בת בן לא היינו תובעות ט) [ספרי].

(ה) ויקרב משה. תניא, בנות צלפחד חכמניות היו, שלפי שעה דברו, דאמר ר' שמואל ב"ר יצחק, מלמד שהיה משה יושב בדורש בפרשת יבמין, אמרו לו, אם כבן אנו חשובים תנה לנו נחלה כבן, ואם לאו תתיבם אמנו, מיד ויקרב משה את משפטן לפני ה' (ב"ב ק"ט ב').

(ו) אחות נחלה וגו'. תניא, אחות נחלה — זו נחלת אביהן, בתוך אחי אביהן — זו נחלת אבי אביהן א), והעברת את נחלת אביהן להן — זו

במשפט האורים, והיינו משום שהאורים מחליטים הדבר בלא ישונה, ולפי"ז מדאמר כאן ויקרב משה את משפטן ש"מ שהכיר משה בטענותיהן שצודקות הן ודינן מוחלט לזכותן, אך לא חפץ בכ"ז להחליט דבר בעצמו, ודרשו חז"ל איזו טענה טענו שהכיר משה צדקתן, זו טענת ממה נפשך מיבוס, כדמפרש. והנה בסוגיא כאן אמרו, יודע היה משה רבינו שבנות צלפחד יורשות הן, אלא לא היה יודע אם נוטלות חלק בכורה או לא, יעו"ש. ולא נחבאר מאין ידע זאת, שהרי פרשת נחלות נאמרה אח"כ, ועי"ש ברשב"ם ודבריו צ"ע. ולפי מה שכתבנו הדבר מבואר מאוד, שידע כן ע"פ צדקת טענתן כמבואר בזה, אשר לכן נאמר ויקרב משה את משפטן ולא את דבריהן, ודר"ק.

(א) הוא חפר אבי צלפחד שיצא ממצרים, וקיי"ל דליוצאי מצרים נחלקה הארץ כמש"כ בפרשה הקודמת בפסוק נ"ה, ונטלו בניו חלקו לבד חלק עצמן שגם הם יצאו ממצרים. ואמר בזה שיקבלו

ט) כמו דקיי"ל דכל יוצאי ירכו של בן קודמין לבת [ע' בסמוך פסוק ח']. וכונת הלשון כי אין לו בן — כאי כחו של בן.

(י) הנה כבר כתבנו בפסוק הקודם שדעת ר' יהודה דידעינן שטענו כן ע"פ גזירה שוה שם שם שבפרשת יבמין, והיתה טענתן ממה נפשך אם אין אנו חשובים כבן למה לא תתיבם אמנו להקים לו שם, יעו"ש. ואמנם דעת חכמים דדייקינן כן מהלשון ויקרב את משפטן, דלכאורה יותר היה מכון לומר ויקרב משה את דבריהן, כמש"כ והדבר הקשה יקריבון אלי, והדבר אשר יקשה מכס תקריבון אלי, והנפקא מינה בין לשון דבר ולשון משפט פשוט, דדבר כולל גם דברים פשוטים אשר אחר העיון יתברר שאין ממש בהם, משא"כ משפט מורה שענינו גמור ומחלט, כמו ויעשה כמשפט, את משפטי תעשו, ושפטתם צדק, משפטי ה' אמת. וכן נראה ממ"ש ביומא ע"ג ב' אע"פ שגזירת נביא חוזרת גזירת אורים ותומים אינה חוזרת משום דכתיב

חמש טרג תמימה

מקורו כח חכמה

נחלה בתוך אחי אביהם והעברת את
 נחלת אביהן להן: ה ואל בני ישראל
 תדבר לאמר איש פיימות וכן אין לו

רש"י

אחיו זנכסי חפר (ז"צ קיח): והעברת. לשון חותה. שלא תסוג נחלה לא נטוה אלא לאותו
 העצרה (ס"ח ענה) (ז"צ קטו). הוא זמי שאינו הדור בלבד (ז"צ קכ). וכן והעברתם את נחלתו
 מניח בן לירשו. דבר אחר על שם שהצט לצמו. ככולן הוא אומר ונתתם וצנת הוא אומר
 מעברת נחלה משצט לשצט שצנה ונעלה יורשין והעברתם:

תורה תמימה

חלק בכורה (ב) [שם ק"ח ב].

(ח) ואל בני ישראל וגו'. אין לי אלא לשעה, לדורות מניין, ת"ל ואל בני ישראל תדבר
 לאמר (ג) [ספרי].

איש כי ימות וגו'. תני, סדר נחלות — הבן ויוצאי ירכו קודמין לבת, הבת ויוצאי ירכה
 קודמין לאחים, האחים ויוצאי ירכם קודמין לאחי האב, זה הכלל, כל הקודם בנחלה
 יוצאי ירכו קודמין, והאב קודם לכל יוצאי ירכו (ד) [ב"ב קט"ו א].

ובן אין לו. טעמא דאין לו בן, הא יש לו בן — בן קודם, מכאן שהבנים יורשים את
 האב (ט) [שם ק"י א].

בנות צלפחד חלק אביהן מנכסי חפר בעת שיחלקו אחי צלפחד את נחלת אביהן ביניהם, משום דבת הבן היא במקום הבן לירש עם האחין וכמבואר בפסוק הסמוך כל הקודמין בנחלה יוצאי ירכו קודמין. (ב) כי צלפחד היה בכור, והיה ראוי ליטול פי שנים עם אחיו זנכסי חפר, ואע"פ שאין הבכור נוטל במה שראוי לבא כמו במוחזק, אך א"י היתה מוחזקת ליוצאי מצרים כמבואר לפנינו בפרשת לך (ט"ו י"ח) בפסוק לזרעך נתתי את הארץ, ובריש פרשת וארא (י"ד), והוי כמו שהחזיק חפר בחלקו.

(יג) עיין במכילתא פרשת בשלח פ"ז, רשב"י אומר, כל מקום שנאמר לאמר ואמרת אליהם הרי זה לדורות, וכן הוא בתורת כהנים פרשת אמור (כ"ד ט"ו). ועיין מש"כ בפרשת דברים (כ"ט) בפסוק כי לבני לוט נתתי את ער ירושה לענין ירושת עבודת כוכבים מה ששייך ללשון פסוק זה.

(יד) ר"ל לכל יוצאי ירכו של האב דהיינו אחי המת, כמו דנפקא לן בסמוך, וכל פרטי דרשה זו יתבאר בסמוך.

(טו) ויש להעיר למה לא כתיב בפירוש איש כי ימות ונתתם את נחלתו לבנו, ונראה משום דירושת

הבן את אביו הוי כדבר הבא בטבע שהבן קם תחת אביו וא"צ לאשמעינן זה, וגם א"צ לצוות על קיום דבר הטבוע כמו בטבע שלשלת חיי האדם, מפני שהבן הוא בונה בית אביו, אשר על כן נקרא הזכר בשם בן מלשון בנין וכמשכ"ל ריש פרשת במדבר (א) (ב), וכן אמרו ברא כרעא דאבוהא, וכן אמרו בבבא בתרא קמ"א א' כל שאינו מניח בן לירשו הקב"ה מלא עליו עברה, ופירש רשב"ם מפני שאין מי שיקרא שם המת על נחלתו וכדומה מאמרים שונים, ולכן לא שייך לומר איש כי ימות ונתתם או והעברתם את נחלתו לבנו, יען כי לא שייך נתינה על דבר הבא בחיוב מוטבע בקיום העולם, כן נ"ל.

ועם סברא זו נראה להביא סמוכין למש"כ הר"ן ריש פ"ט דכתובות, דלא מהני כל סילוק וקנין לסלק את עצמו מירושה, אלא שצריך לחלק בין סילוק ירושת הבן מפני שירושתו באה לו בטבע ובין סילוק שאר יורשים, שבהם נקרא ירושתם מעין מתנה וכלשון הכתוב ונתתם, וראיה לזה ממה דקיי"ל בכבוד שיכול למחול חלק בכורה שלו משום דחלק זה מתנה קרייה רחמנא [עיין להלן ריש פרשת תצא (כ"א י"ז)], וכ"כ בספר רביד הזהב בשם ר' יהוסף הלוי

ותעברין ית אחסנן
 לברתה: ט ואם לית ?

ובן אין לו. ת"ר, בן, ז
 — עיין עליו (טו) ג

ובן אין לו. חכמי הא
 אם יש לו שניהם י

וכי נימא הא אם י
 והעברתם וגו'. דרש ר

לבתו, במקו
 במקום אחין

והעברתם וגו'. תניא,
 דלא מצי אינש לומר איני יו

והיינו משום דבבן באה לו ז
 פעולה ו

ואמת שבמדרש אגדה אחר
 המדרש שהביא סוף פ

שם בעשו (ל"ו ו) וילך אל
 מפני שטר חוב של גזירת כ

על זרעו של יצחק, אמר אל
 במתנה שנתנה לי הארץ ול

וכו', יעו"ש. ונתינת הארץ הי
 בטוטה י"ג א' ובכמה מקו

אפילו בן מצי לאסתלו
 אך לבד שאין למדין הלכה ו

בספר רביד הזהב ובשורו
 חילוק בין סילוק עצמו מ

מצערא דגופא, יעו"ש. והתם
 טלטול הגוף, כמבואר. וא

ולענין אם נתעברו מתחלת
 אבות ואין ידוע איזה

דינם לענין ירושה, יתבאר ז
 תצא (כ"א ט"ו) בפסוק והי

יעו"ש
 (טז) בכמה מקומות בש"ס בא

לו עיין עליו, ומבארי ד
 הרבה בבאור דרשה זו, עיין ו

ולי נראה על דרך הנהוג בל
 ראובן הוא חכם, אין מכו

ששמעון ולוי וכו' אינם חנ
 שראובן הוא חכם, משא"כ כי

שנאמרו אז, לכך הוצרכו מסירות נפש תחילה כדי להפיק הדינין והתורה שנתחדש בהם על ידם, כענין בנות צלפחד - הלכות נחלות, וענין פסח שני, ולמטה בני יוסף גם כן חידושי הלכות כנ"ל.

אָהֲרֹן אֶת מִשְׁפַּט בְּנֵי יִשְׂרָאֵל עַל לְבוֹ כַּמְבוֹאֵר בַּמָּקוֹם אַחֵר. וְזֶה שֶׁהֵשִׁיב לָהֶם הַשִּׁי"ת בְּנֹת צִלְפַּחַד דְּבָרָת. פִּירוּשׁ, הַהֲנַהֲגָה שֶׁלָּהֶם הוּא טוֹב וַיִּשֶׁר וְעוֹלָה עַל כָּל הַקְּרִבּוֹת לְרִצּוֹן.

7 [ה] וַיִּקְרַב מֹשֶׁה אֶת מִשְׁפָּטָן לִפְנֵי ה'. וַיֹּאמֶר ה' → אֶל מֹשֶׁה [לֵאמֹר]. בְּנֹת צִלְפַּחַד דְּבָרָת. יֵשׁ לְדַקְדָּק מֵהוּ לְשׁוֹן בֶּן, הוּי לִיה לְמִימַר 'אִמַּת בְּנוֹת צִלְפַּחַד דּוֹבְרוֹת'. אִכֵּן, הֵנָּה כִּבְר יָדוּעַ כִּי כָל שְׂאֵלַת הָאָדָם בְּצִרְכּוֹ מֵאֵת הַשִּׁי"ת וְתַפְלוּתוֹ הַרְבִּים לֹא נִכּוֹן לָהֶם לְהַתְּפַלֵּל עַל צִרְכֵי עֲצָמוֹ בְּעִנְיָ עוֹלָם הַזֶּה רַק לְכוּן בָּהֶם לְהִיּוֹת בּוֹזֵה כְבוֹד שָׁמַיִם, בְּכָל דְּרָכֶיךָ דַּעְהוּ (מְשָׁלִי ג.ו) שִׁיחִיו כָּל עִנְיָ הָאָדָם רַק לְכַבּוֹד הַשִּׁי"ת ב"ה. עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה בְּשַׁעַת הַתְּפִלָּה צִרִיךְ לְכוּן לְבוֹ רַק לְשָׁמַיִם. וּמִמֶּנּוּ בֹא הַיְשׁוּעָה גַם לְעוֹלָם הַזֶּה. כִּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תְּהִלִּים קז, יט) וַיִּצְעֲקוּ אֶל ה' בְּצָר לָהֶם מִמַּצְקוֹתֵיהֶם יוֹשִׁיעֵם. פִּירוּשׁ, שִׁיחִיהָ כָּל כּוֹנְתָם אֶל ה' שֶׁהוּא כְּבִיכּוֹל בְּצָר לָהֶם - עִמָּהֶם, מִמִּילָא מִמַּצְקוֹתֵיהֶם יוֹשִׁיעֵם.

וְהֵנָּה עַל דְּרָךְ זֶה הוּא פִּירוּשׁ כָּל הַבְּרִכוֹת שֶׁבְּשִׁמוֹנָה עֶשְׂרֵה, אַע"פ שֶׁהֵם שְׂאֵלַת צִרְכּוֹ - רְפוּאָה וּבְרִכַּת הַשָּׁנִים, הַכֹּל הוּא לְמַעְלָה כִּידוּעַ לִידוּעֵי חַן, וְצִרִיךְ לְכוּן לְהַשִּׁי"ת כְּשֶׁמִּתְפַּלֵּל בָּהֶם לִיחּוּד שְׁלִמְעָלָה, וְעַל יָדֵי כֵן שְׁלוֹם עַל יִשְׂרָאֵל. וְהֵנָּה לְפַעֲמִים מִי שֶׁאֵין בּוֹ דַּעַת לְכָל אֱלֹהִים לְהַתְּפַלֵּל עַל ה' כְּנִ"ל הֵנָּה זֶה הַעֲצָה נְכוֹנָה, כְּשֶׁבֹא אֶל הַצַּדִּיק הַדּוֹר הֵנָּה הוּא מְלִיץ טוֹב בְּעֵדוֹ, כִּי גַם הוּא כּוֹנֵן רַק לְשָׁמַיִם וּמִקְרַב אֵת עִנְיָנו וְצִרְכּוֹ שֶׁהוּא גַם כֵּן לְצוֹרֵךְ גְּבוּהָ יִתְכַרֵּךְ שְׁמוֹ.

וְזֶהוּ שֶׁנֶּאֱמַר בַּגְּמָרָא (ב"ב קטז, א) 'מִי שִׁישׁ לוֹ חוּלָה בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ יִלֵּךְ אֲצֵל חָכֵם וַיִּבְקֹשׁ עֲלָיו רַחֲמִים'. כִּי הַצַּדִּיק הוּא הַיּוֹדֵעַ לְהַמְלִיץ עֲלָיו רַחֲמָם בְּתַפְלָתוֹ. וְעַל זֶה הַבְּטִיחַ הַשִּׁי"ת לְמֹשֶׁה רַבִּינוּ ע"ה (שְׁמוֹת לג, יט) וְחִנַּנְתִּי אֶת אֲשֶׁר אֶחָן - וְאִמְרוּ חֲכָמֵינוּ ז"ל (בְּרִכּוֹת ז, א) 'אַעֲפִי שְׂאִינוֹ הַגּוֹן וְאִינוֹ כְּדָא', הַפִּירוּשׁ שֶׁאֵין כּוֹנֵן רְצוּיָה לְהַתְּקַבֵּל לְמַעְלָה, אֲנִי אֶעֱבִיר כָּל טוֹבֵי עַל פְּנֵיךְ (שם) - שִׁיחִיהָ בְּךָ כִּזֶּה לְהִיטִיב לְבוֹרְאוֹ

וְהֵנָּה זֶה שֶׁנֶּאֱמַר (בְּמִדְבָר לו, ה-ו) וַיִּצְוּ מֹשֶׁה אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל עַל פִּי ה' לֵאמֹר בְּנֵי יוֹסֵף דְּבָרִים זֶה הַדְּבָר אֲשֶׁר צִוָּה ה'. לְכַאוּרָה קִשָּׁה הִלָּא מִטָּה בְּנֵי יוֹסֵף שׁוֹאֲלִים מֵאֵתוֹ הִיָּה הַנִּכּוֹן לְהִשִּׁיב לָהֶם, וּמֵהוּ עִנִּין הַדְּבָר לְבִנֵי יִשְׂרָאֵל. אִךְ הֵנָּה מֹשֶׁה רַבִּינוּ ע"ה הוֹרָה לָנוּ לְבִנֵי יִשְׂרָאֵל דְּרָךְ הַזֶּה שֶׁל מַסִּירוֹת נַפְשׁ מִמַּטָּה בְּנֵי מִנְשָׁה, שֶׁעַל כֵּן הִשִּׁיגוּ הַתּוֹרָה חֲדָשָׁה כִּהְיוּם הַזֶּה. הֵנָּה כֵּן נִכּוֹן לְעִשׂוֹת בְּכָל יוֹם וְיוֹם אֲשֶׁר אֲנִכִּי מְצַוֶּךְ הַיּוֹם - תּוֹרָה חֲדָשָׁה שֶׁל כָּל יוֹם, עַל לְבָבְךָ - בְּמַסִּירוֹת נַפְשׁ, כִּמוֹ שֶׁכָּתַבְתִּי. וְזֶהוּ בְּנֵי מֹשֶׁה בְּנֵי יוֹסֵף דְּבָרִים וּפֶן בְּנוֹת צִלְפַּחַד דְּבָרָת, וְהִשִּׁיגוּ תּוֹרָה חֲדָשָׁה, כִּמוֹ כֵּן תַּעֲשׂוּ גַם אַתֶּם. לְכֵן נֶאֱמַר בּוֹזֵה וַיִּצְוּ מֹשֶׁה אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל - שֶׁהוּא מִפִּי עֲצָמוֹ אִמַר, וְלֹא נֶאֱמַר וַיְדַבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה. שֶׁזֶהוּ מוֹסֵב עַל הוֹרָאתָ הַדְּרָךְ הַנִּ"ל.

עוֹד יֵשׁ לֹמַר בְּדֶרֶךְ הַנִּ"ל וַתִּקְרַבְנָה בְּנוֹת צִלְפַּחַד [וְגו'] וַתַּעֲמִדְנָה לִפְנֵי מֹשֶׁה וְגו'. הַנְּרָאָה לִי לְרִמּוֹ, כִּי בְּעִנִּין הַקְּרִבּוֹת הַעִיֵּקֵר הוּא מַסִּירוֹת נַפְשׁ בְּשַׁעַת הַקְּרִבָּן, כִּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (בְּרִאשִׁית ה, ד) וְהִקְבֵּל הַבִּיא גַם הוּא מִבְּכֹרוֹת צֶאֱנוּ. כִּי לֹא חָפֵץ זָבַח וּבָקֵר רַק הַרְצוֹן שֶׁל הָאָדָם לְהַבִּיא אֵת עֲצָמוֹ, וְהַקְּרִבָּן יִכְפַּר עֲלָיו. וְזֶהוּ שֶׁנֶּאֱמַר (בְּמִדְבָר כט, לט) אֱלֹהֵי תַעֲשׂוּ לָהֶם בְּמוֹעֲדֵיכֶם לְבַד מִגְּדִרְיֶכֶם וּנְדַבְתִּיכֶם. פִּירוּשׁ, הַקְּרִבּוֹת הָאֵלוֹ הֵם לְבַד, וְהַעִיֵּקֵר הַמַּסִּירוֹת נַפְשׁ בְּדֶרֶךְ נְדָבָה, הָרִי זֶה לְהִיּוֹת מוֹכֵן תִּיכַף בְּמַסִּירוֹת נַפְשׁ.

וְזֶהוּ שֶׁנֶּאֱמַר גַּם כֵּן כֵּן כֵּן וַתִּקְרַבְנָה בְּנוֹת צִלְפַּחַד וַתַּעֲמִדְנָה לִפְנֵי מֹשֶׁה וְגו'. שֶׁהַקְּרִיבוֹ אֵת עֲצָמָם בְּמַסִּירוֹת נַפְשׁ עֲבוּר מֹשֶׁה וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל. וְכֵן מֵה שֶׁנֶּאֱמַר (תְּהִלִּים קו, ל) וַיַּעֲמֵד פִּינְחָס וַיִּפְלֵל. שֶׁהִיָּה עוֹמֵד בְּמַסִּירוֹת נַפְשׁ כִּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר מֹשֶׁה (שְׁמוֹת לב, לב) וְאִם אֵין מִחְנֵי וְגו'. וְכֵן דְּרָךְ כָּל הַצַּדִּיקִים. וְגַם בְּאַהֲרֹן נֶאֱמַר (שם כה, ל) וַיִּנְשָׂא

(כהנהגה)
הגדול
ותדבק
אשא,
נפש
עלח

התורה
החיים
מד הר
ימונים
וזהו
מורה
ת מתן
התורה
אשר
יצאית
רך זה
(בברכת
יצאית

לפני
דינו.
ר סיני
קרבונו
ת נפש
התורה
קידושין
שלא
נפש
ברכות
בסידור
מחזיר
מחזיר
ה.

לשון
לשון
התורה

ספר גבאיור שלמה הגדול
מחברו שלמה הגבאי (צ"ט) מרדכיאלסון
י"ד מנין מוצא ספרו א - מ"ו

להמליץ טוב בעדם וללמד זכות עליהם, על ידי כן ונחתי את אשר אהן. וזהו פירוש הנה אנכי בא אליך בעב הענן בעבור שמע העם בדברי עמך וגו' ויגד משה את דברי העם אל ה' (שמות יט, ט). ר"ל, גם דברי פשוטי העם שאינם יודעים להתפלל באמת ברצון ובכוונה למעלה עם כל זה יעלו לרצון על ידי הצדיק.

וזה הענין כשבאו בנות צלפחד לתבוע נחלה בארץ ישראל, תחלה הנה יש לפרש בזה כוונה פשוטות שרצו בתחלה כדרך הארץ. ויש לפרש בהם עוד שהיה כוונתם על קדושת הארץ, שהיו מחבבות הארץ. ולכן כשבאו לפני משה ויקרב משה את משפטן לפני ה', שהיה מקרב וממתיק אותם שתביעתן הוא גם כן למקום ב"ה, כדרך הנכון להצדיק לקרב את בני ישראל לפני השי"ת. ולזה השיב לו הקב"ה בן בנות צלפחד דברת. אינך צריך עוד להמתיק ולתקן דבריהם בכוונתם, בן בנות צלפחד דברת מתחלה רק לרצון השי"ת.

[יג] וראיתה אתה ונאספת אל עמך גם אתה פאשר נאסף אהרן אחיך.

[יג] ונאספת אל עמך גם אתה פאשר נאסף אהרן אחיך. ופירש רש"י: 'מכאן שנתאוה משה למיתתו של אהרן. יש לפרש דהא דכתיב (דברים לו, ז) במתו לא כהתה עינו. פירוש גם לאחר מיתתו זכור הוא את בני ישראל להמשיך להם השפעות טובות ולהמשיך עליהם אור התורה. כי כל צדיק הדור הוא בחינת משה רבינו, כמו שאמרו (שבת קא, כ) משה שפיר קאמרת. ואהרן הוא הכהן גדול בחינת החסד הוא גם כן בכל דרא. וזהו שנאמר ונאספת אל עמך וגו', שתהיה נאסף אל עמך, בתוך עמך תהיה תמיד להשפיע להם. כמו שנאמר (דברים יא, י) ונתתי מטר ארצכם וגו', דהוי ליה למימר ונתן מטר ארצכם וגו'. אך כל זה הוא בזכות משה, תמיד לשון הוה כי זכותו עוד עמנו. וזה שהיה משה מתאוה למיתתו של אהרן שיהיה זכותו גם כן עומד תמיד עמנו כנ"ל, וזה לא כהתה עינו וגו'.

[מז] יפקד ה' אלהי הרוחת לכל בשר איש על העדה. [יז] אשר יצא לפניכם ואשר יבא לפניכם ואשר יוציאם ואשר יביאם ולא תרעה עדת ה' פצאן אשר אין להם רעה. [יח] ויאמר ה' אל משה קח לך את יהושע בן נון איש אשר רוח בו וסמכת את ידך עליו.

[מז] יפקד ה' אלהי הרוחת לכל בשר איש על העדה אשר יצא לפניכם ואשר יבא לפניכם. יש לדקדק למה נאמר אלהי הרוחת ולא אמר 'אלהי כל בשר'. וכן ביהושע כתיב איש אשר רוח בו מה כוונתו ברוח הוה.

אכן, הנה כבר נתבאר רמז בדברי חכמינו ז"ל (עולה פ"א מ"ב) 'הנטוע לרבים פטור כו'. לרמז על הצדיק הדור שהוא הנטוע לרבים, שכל ביאתו לעולם הוא רק לצרכי הרבים לתקן נשמות מבני ישראל ואין לו בעולם הזה צורך עצמו כלל, כי כבר הוא זכאי שלים בבחינת נפש רוח נשמה, אך הוא שליח צבור מעולם העליון להוציא רבים מידי חובתן לתקנם ולהעלותם. והצדיק הזה יכול להושיע את בני ישראל. אבל מי שהוא מחויב עדיין בדבר ובא לתקן גם כן לצורך עצמו מה יכול לעשות לזולתו.

אכן הצדיק הנ"ל הוא הנקרא איש אשר רוח בו, כי כן כתיב (תפילת שב"ק - נשמת) נשמת כל חי כו' ורוח כל בשר תפארו ותרומם. פירוש, על ידי זה אשר הצדיק כבר נשלם בחינת נפש הגשמי מעולם הזה וכלתה נפשו לה' במסירות נפש כמו שנאמר (תהלים קיט, קט) נפשי בכפי תמיד, נפשי לה' וגו' (תהלים קל, ו), לכן אין לו זולת תואר רוח ונשמה אשר בקרבו והוא כולו לה'. וזהו שאומרים נשמת כל חי כו' ורוח כל בשר. ר"ל, שכל חיותו הוא רק בחינת נשמה, וכל בשרו אינו רק בחינת רוח. לכן נקרא נשמת כל חי, כי הוא השליט והוא כל חי ורוח השליט בכל בשר, מפני כי אינו דבוק כלל בעניני הגשמי של עולם הזה. אך הוא תבדק את שמך לעד לעתיד.

והנה כזה היה ענין מעלת משה רבינו ע"ה ביתר שאת ויתר עוז, כי כל ענינו בעולם

הזה היה רק הדעת כנודע, ישראל. והוא יעמידה אמי ע חיותו לא היה בא לתקן לצו שהיא נבראת ל (כ"ב עה, א) 'פני מצינו במפרשי עמך גם אתה הנה שאר הצדי ונשמה נאסף נשארנו בעולם הצדיקים בגן ע רבינו ע"ה נאן האלהים, כי כ משתוקק במסיו והאמנם כי נ האמ נפש על כבודו ישראל שיהיה שבשמים. והם כלתה נפשם לה רוח ונשמה. כן האלקי מו"ה א אלימלך בהקדמה). ו מנהיג הדור צדי שהתפלל משה ר. לכל בשר. פירווי כזה בכל בשרו ע וכן יהושע הוא לפניכם - שכל לפניכם לצרכיהם שהוא במסירות מסירות נפש. וא לעולם הזה, כנו האילן והנשמות ל ועל ידו יוציאו וי רבינו ע"ה שהיה